

**SERVICIUL
PREVENIREA ȘI COMBATEREA
SPĂLĂRII BANILOR**

MD-2005, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 26, Tel. (+373) 21-21-20, www.spcsb.gov.md office@spcsb.gov.md

Nr. 01/2-30-899 din 20 iunie 2023

MINISTERUL JUSTIȚIEI

E-mail: secretariat@justice.gov.md

diana.melenciuc@justice.gov.md

La nr. 03/5214 din 16.06.2023 cu privire la solicitarea de avizare *repetată* a proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, elaborat de Ministerul Justiției (*număr unic 386/MJ/2023*), însoțit de tabelul de sinteză al obiecțiilor, propunerilor și recomandărilor parvenite prin intermediul avizelor recepționate, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, comunică despre lipsa propunerilor și obiecțiilor legate de conținutul acestora.

Daniel-Marius STAICU,

Director

Digitally signed by Staicu Daniel-Marius
Date: 2023.06.20 12:12:22 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Procuratura Republicii Moldova
**Procuratura pentru Combaterea Criminalității
Organizate și Cauze Speciale**

Republica Moldova, MD 2001, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73, tel.
0(22) 275195, e-mail: proc-ccocs@procuratura.md

22.06.2023 nr.2d/23-

6454 Domnului Stanislav Copețchi
Secretar de stat

6455 Domnului Nicolae Zanevici
Procuror-șef interimar al Secției
analiză criminologică și inițiative
legislative a Procuraturii Generale

Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale a examinat proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023) transmis pentru reavizare.

Pe această cale, reiterăm argumentele expuse anterior (scrisoarea nr. nr.2d/23-5662 din 05.06.2023) și punctăm următoarele aspecte în contextul recomandărilor Comisiei de la Veneția expuse recent în avizul său din 13.06.2023.

1. Subsecvent, în vederea implementării recomandării Comisiei de la Veneția (pct.31 din Aviz) - *garanțiile procedurale pentru judecătorul/procurorul în cauză ar trebui să fie oferite mai detaliat, inclusiv dreptul la o ședință închisă*, propunem amendarea alin. (3) art. 16 din Proiectul de lege și expunerea acestuia în următoarea variantă:

„Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video de către Secretariatul Comisiei de evaluare. Înregistrarea respectivă se anexează la dosar și nu se plasează on-line, decât doar cu acordul subiectului evaluării. La solicitarea motivată a subiectului evaluării, dacă acest lucru este necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității, audierea sau o parte a acesteia poate avea loc în ședință închisă...”

Această rectificare se impune deoarece caracterul public al ședințelor este o excepție de la regulă, i.e. audierea privată. Caracterul public al audierilor nu poate fi interpretat ca o garanție a imparțialității și corectitudinii membrilor comisiei.

În aceeași ordine de idei, urmează a fi reglementat expres în articolul 16 din Lege dreptul subiectului evaluat de a invoca *“probele inaccesibile”*, precum și să apere proprietatea de bună-credință, inclusiv prin prezentarea probelor de sine stătător.

La fel, pentru a exclude oricare dubii de interpretare, propunem excluderea sintagmei „neconfirmată din alte surse” din dispoziția alin. (9) art. 14 din Proiect:

"(9) În procesul de evaluare nu poate fi folosită informația care nu are legătură cauzală cu dosarul de evaluare examinat, care constituie secret de stat și care nu a fost desecretizată, precum și informația anonimă neconfirmată de alte surse."

O altă garanție pentru subiectul evaluării ar fi excluderea din alin. (4) a art. 12 din Proiect a situației de nepromovare pentru neprezentare sau refuz de prezentare a declarațiilor sau chestionarului de etică, după cum urmează:

"(4) Declarațiile și chestionarul menționate la alin.(3) se prezintă în termenul stabilit de comisia de evaluare, care nu poate fi mai mic de 10 zile de la data solicitării, fiind semnate cu semnătură electronică. ~~Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării.~~"

În condițiile în care membrii Comisiei de evaluare au acces la orice sistem informațional, pot solicita și obține informații de la alte persoane fizice/juridice, autorități etc, aceștia de facto pot efectua evaluarea subiectului chiar dacă acesta nu a prezentat actele solicitate.

2. Excluderea lit. b) alin. 3) art. 11 din Proiect - *admiterea de către subiectul evaluării în ultimii 10 ani, a iregularităților fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul 2023) sau, reducerea termenului de la 10 la 5 ani.*

Comisia de evaluare nu este o autoritate fiscală, or nu este clar cum va aprecia aceasta faptul dacă a avut loc o iregularitate fiscală soldată cu neplata impozitelor corespunzătoare, în absența unei decizii definitive a autorității competente (Inspectoratul Fiscal de Stat sau instanța de judecată).

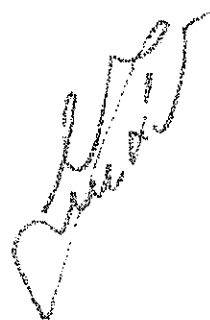
Mai mult, art. 12 alin.(3) din Proiect stabilește perioada pentru care se fac verificările subiectului - *"..Comisia de evaluare ... solicită depunerea declarației de avere și interese personale cu datele actualizate pe ultimii 5 ani,..."*

3. Impunerea arbitrară a interdicției judecătorului/procurorului eliberat din funcție pe motivul nepromovării evaluării de a exercita funcția de judecător/procuror și funcții de demnitate publică timp de 7 ani.

Apreciem drept neproportională interdicția de a exercita *oricare* funcție de demnitate publică.

Cu respect,

**Procuror-șef interimar al
Procuraturii pentru Combaterea
Criminalității Organizate și Cauze Speciale**

Victor FURTUNA

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-2001, mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73,
tel. (+373) 22-828-373, fax (+373) 21-828-375, e-mail: proc-gen@procuratura.md

22 iunie 2023 nr.4-1d/23-

Copie: Ministerul Justiției
Cancelaria de Stat

Procuratura Generală a examinat proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (**număr unic 386/MJ/2023**), expediat pentru avizare repetată și având în vedere că propunerile și obiecțiile expuse în avizul nr.4-1d/23-324,325 au fost acceptate parțial, susținem în continuare amendamentele propuse cu argumentările de rigoare.

Astfel, proiectul expediat pentru avizare repetată nu aduce modificări majore față de proiectul inițial și nici nu a fost revizuit în totalitate prin prisma recomandărilor Comisiei de la Veneția și Directoratului General al Consiliului Europei pentru Drepturile Omului și Supremația Legii (DGI).

În continuare, ne vom referi la următoarele aspecte:

I. La Capitolul I DISPOZIȚII GENERALE

1.1. Reiterăm și insistăm asupra propunerii expuse în avizul anterior cu referire la completarea **articolul 2 alin.(2)** cu literele e) și f) cu următorul cuprins:

„e) *principiul legalității*

f) *principiul proporționalității*”

Anterior (în avizul nr.4-1d/23-324,325 din 07.06.2023) s-a menționat că potrivit principiilor definite de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului **legalitatea și proporționalitatea ar trebui să aibă un caracter obligatoriu pentru activitatea Comisiilor de evaluare și s-a argumentat după cum urmează:**

Într-un stat de drept obligația de respectare a legii este esențială presupunând ca element major cunoașterea Legii Supreme, care reprezintă garantul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului, precum și al funcționării mecanismului statului de drept. Totodată, principiul legalității reprezintă o cerință obiectivă într-un stat de drept și o garanție a desfășurării în condiții optime a tuturor mecanismelor într-un stat. Datorită acestui fapt legalitatea trebuie considerată ca o regulă esențială la nivelul întregului sistem de drept.

În acest sens menționăm constatările Comisiei de la Veneția¹: „12. Spre deosebire de alte reforme judiciare din alte țări care implică un amendament constituțional, verificarea propusă a judecătorilor și a procurorilor în Moldova este reglementată de o lege organică. În consecință verificarea trebuie să rămână în cadrul constituțional, fapt care presupune, cel mai important, așa cum s-a menționat în Opiniile din 2019-2022, menținerea rolului CSM ca unic organ competent să revoce judecătorii (ca și rolul similar, dar nu identic, al CSP în privința procurorilor)..... 14. Deși nu există nici

¹ Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru drepturile omului și statului de drept al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (Republica Moldova) adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023)

un obstacol constituțional direct care să împiedice autoritățile să continue reforma conform planului, puterea discreționară a legislatorului nu este limitată. În asemenea chestiuni, legislatorul este constrâns și de principiul general al independenței judiciare și de statul de drept, care sunt recunoscute de Constituție.”

Propunerea menționată nu a fost acceptată de autorul proiectului, iar potrivit Sintezei obiecțiilor și propunerilor s-a argumentat că: „*În contextul citării în aviz a conținutului §12 și §14 din Opinia Comisiei de la Veneția, trebuie să se țină cont și de constatările din §13, conform cărora: 13. Constituția nu prevede nimic cu privire la temeiurile de revocare ale judecătorilor și procurorilor, lăsând astfel legiuitorului o mare discreție, cu condiția ca demiterea să fie decisă de CSM (sau aprobată de CSM). În acest sens, modelul propus este, desigur, compatibil cu Constituția: în conformitate cu proiectul de lege raportul Comisiei de evaluare va avea caracter consultativ, iar CSM/SCP va lua decizia finală, cu majoritate simplă.*”

În aceste circumstanțe nu este clară rațiunea autorului proiectului care se contrazice pe sine și pe de o parte acceptă și reiterează constatările Comisiei de la Veneția că proiectul de lege urmează a fi alineat la legea fundamentală, iar pe de altă parte refuză să includă în proiectul legii și principiul legalității. Or, însăși logica autorului duce la concluzia firească privind necesitatea includerii principiului legalității în proiect.

În aceeași ordine de idei, în avizul precedent Procuratura Generală a propus completarea legii și cu *principiul proporționalității* având în vedere că punerea în aplicare a unui sistem de control al integrității ar trebui să fie întotdeauna strict în conformitate cu principiul proporționalității.

În acest sens, s-a propus autorului a lua în considerare și recomandările expuse în Opinia Comisiei de la Veneția², după cum urmează: „*76. Într-adevăr, principiul proporționalității poate fi aplicat în practică de către Comisiile de evaluare, care ar întocmi raporturi negative doar în cazurile în care abaterile au atins un anumit prag de gravitate. Totuși, ar fi preferabil de menționat în lege că trebuie să existe un raport de proporționalitate între gravitatea abaterii imputabile și severitatea consecințelor* 77. *Ministerul Justiției susține că principiul proporționalității este deja consacrat în legislația actuală care reglementează statutul judecătorilor și al procurorilor și temeiurile răspunderii disciplinare ale acestora. Acest lucru este pozitiv, însă Comisia de la Veneția reiterează că articolul 12 poate fi interpretat ca fiind susceptibil de a crea noi temeiuri pentru demitere, care nu sunt supuse normelor existente. Acesta este motivul pentru care ar fi recomandabilă menționarea principiului proporționalității în proiectul de lege, în pofida clarificărilor utile propuse de Ministerul Justiției..”*

Astfel, autorul proiectului în sinteza obiecțiilor și propunerilor la acest aspect a punctat că: „*Subliniem că principiul proporționalității este invocat de Comisia de la Veneția în contextul recomandării de a reglementa proporționalitatea între gravitatea abaterii și severitatea consecințelor. Eliberarea din funcție a persoanelor lipsite de*

---

² Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru drepturile omului și statului de drept al Consiliului European referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (Republica Moldova) adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023)

integritate a fost utilizată în Albania și în Ucraina. CtEDO – în cazurile examinate în fața sa, nu a constatat probleme de neproportionalitate a sancțiunii de „eliberare din funcție” pentru lipsa de integritate, atâta timp cât au fost asigurate toate garanțiile. Mai mult, prin Opinia sa din 2022, în §50 Comisia de la Veneția a statuat că, procedura disciplinară trebuie să fie distinctă de cea a vetting-ului, care e o procedură extraordinară cu măsuri extraordinară. Astfel, nu putem diversifica sancțiunile, similar procedurii disciplinare. Subliniem că criteriile au fost modificate, fiind majorate marjele de apreciere a criteriilor. Astfel, va fi posibilă evitarea situațiilor de demitere a persoanelor pentru încălcări minore, iar referitor la încălcările de etică vor fi imputabile doar cele grave. Drept urmare, o altă sancțiune decât eliberarea din funcție pentru necorespunderea cu criteriile de evaluare din funcție nu poate fi. Un judecător sau procuror lipsit de integritate nu poate fi, prin definiție, lăsat să activeze în sistemul judiciar și să decredibilizeze încrederea societății. Asta ar submina toate eforturile de a reforma justiția și de a sancționa persoanele corupte.”.

În acest sens, este regretabil faptul că autorul proiectului nu a considerat necesar să se conformeze recomandărilor Comisiei de la Veneția de a insera în proiect **principiul proporționalității** în sensul că trebuie să existe un raport de proporționalitate între gravitatea abaterii imputabile și severitatea consecințelor.

Or, principiul proporționalității este un principiu universal recunoscut că **acțiunile administrației publice care reprezintă o ingerință trebuie să respecte întotdeauna principiul proporționalității**. În ceea ce privește sancțiunile penale și cele disciplinare, una din cerințele acestui principiu este raportul rezonabil între gravitatea abaterii, pe de o parte, și calitatea și amploarea sancțiunii, pe de altă parte. Astfel, proporționalitatea este un criteriu juridic prin care se apreciază legitimitatea ingerinței puterii statale în domeniul exercitării drepturilor și libertăților fundamentale. Acest principiu, este consacrat explicit sau implicit, în instrumente juridice internaționale și în art. 54 alin. (4) din Constituție, dar există și alte dispoziții constituționale care îl implică.

Totodată, în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, proporționalitatea este concepută ca un raport just, echitabil, între situația de fapt, mijloacele de restrângere a exercițiului unor drepturi și scopul legitim urmărit sau ca un raport echitabil între interesul individual și interesul public. Proporționalitatea este un criteriu care determină legitimitatea imixtiunilor statelor contractante în exercitarea drepturilor protejate de Convenție.

În același sens, Curtea Constituțională a Republicii Moldova prin mai multe decizii a stabilit că proporționalitatea este un principiu constituțional și îl consideră ca făcând parte din noțiunea statului de drept.

În context, pertinente sunt constatările Curții Constituționale din Hotărârea sa nr. 7 din 16 aprilie 2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325/2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr. 43a/2014), după cum urmează: „101. Curtea reține, cu titlu de principiu, că **acțiunile autorităților publice care reprezintă o ingerință trebuie să respecte întotdeauna principiul proporționalității**. În ceea ce privește sancțiunile penale și cele disciplinare, una din cerințele acestui principiu fiind raportul rezonabil dintre gravitatea abaterii, pe de o

parte, și natura și severitatea sancțiunii, pe de altă parte... 104. Curtea reține că articolul 16 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 nu este problematic doar în ceea ce privește principiul previzibilității și principiul interpretării restrânse, ci și din punctul de vedere al caracterului său automat, și anume cel al eliberării „obligatorii” din funcție ca urmare a comiterii unei „încălări”. 105. Deși Curtea admite că motivele enumerate în articolul 6 alin. (2) din Lege pot atinge, în anumite cazuri, o astfel de gravitate încât aplicarea sancțiunii sau eliberarea unui agent public din funcție să fie proporțională / corespunzătoare, aplicarea automată a sancțiunii eliberării din funcție pentru orice „încălcare” nu asigură totuși respectarea principiului proporționalității dintre abaterile comise și sancțiunile aplicate. Încălcare minoră de către un agent public a legislației anticorupție ar putea să facă, în principiu, obiectul unor sancțiuni disciplinare care ar comporta consecințe mai puțin grave decât o concediere automată, de exemplu, cu o reducere temporară a primelor.”

În aceeași ordine de idei, Comisia de la Veneția în Opinia comună asupra proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (CDL-AD(2023)005), adoptată în cadrul cele de-a 135-a sesiune plenară (Veneția, 9-10 iunie 2023) a stabilit **că recomandarea cu referire la proporționalitatea sancțiunilor nu a fost respectată**, după cum urmează: „27. Comisia și Directoratul au recomandat să se ofere o pluralitate de sancțiuni care să implice o evaluare a proporționalității în luarea deciziilor individuale. Este regretabil faptul că **Articolul 18 alineatul (6) nu oferă în prezent o grilă sau sancțiuni alternative, deoarece acest lucru ar asigura evaluarea proporționalității în funcție de gravitatea raportului negativ. Printre alte opțiuni, redactorii ar putea lua în considerare introducerea unei marje în aplicarea interdicțiilor profesionale pentru a răspunde acestei recomandări. Prin urmare, această recomandare nu a fost respectată.**”

Astfel, deși în nota informativă autorul proiectului menționează că elaborarea și promovarea acestui proiect de lege va fi în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția având în vedere și documentele de politici relevante la care se face referire (obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) **Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția**” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobată prin Legea nr. 211/2021; acț. 8.14 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023 „**Elaborarea proiectului de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția**”) se pare că autorul proiectului **nu a considerat necesar să se conformeze recomandărilor Comisiei de la Veneția și la acest aspect**, fapt regretabil de altfel luând în considerație că acest principiu este consacrat în instrumentele juridice internaționale, în Constituția Republicii Moldova precum și în jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova.

1.2. În continuare, cu referire la includerea în categoria subiecților care urmează a fi evaluați a *procurorilor delegați în procuraturile specializate* considerăm că este lipsită de sens și nu este clar cum va fi implementată legea în acest sens.

Astfel, potrivit art. 54 alin. (2) din Lega nr.3/2016 cu privire la Procuratură: „(2) În cazul în care o procuratură nu poate funcționa din cauza lipsei temporare de procurori, în cazul existenței unor funcții vacante, dar și în alte cazuri, Procurorul General, la propunerea procurorului-șef al procuraturii respective, poate delega procurori de la alte procuraturi, fără acordul lor, pe o perioadă de pînă la o lună pe parcursul unui an, iar cu consimțămîntul lor scris, pentru o perioadă de pînă la 24 de luni.”.

Prin urmare, delegarea se dispune în anumite situații și pe o perioadă scurtă de timp, ceea ce reprezintă o soluție temporară pentru a asigura buna funcționare a procuraturii/subdiviziunii. Totodată, delegarea procurorului într-o procuratură sau subdiviziune a Procuraturii Generale nu presupune numirea în această funcție ci se dispune doar pentru a acoperi o situație provizorie.

II. La Capitolul II COMISIILE DE EVALUARE

2.1. La **Articolul 4** reiterăm asupra propunerii de a exclude din **alineatul (6)** a textului „și din alte surse neinterzise de lege”. Aferent necesității finanțării acestor comisii doar din bugetul de stat pentru a garanta independența acestora, noi am semnalat în avizul anterior și aceleași argumente rămân valabile.

2.2. La **Articolul 7 alin. (1) lit.f)** reiterăm că deși Comisia de la Veneția în cadrul celei de-a 134-a sesiune plenară (10-11 martie 2023) în Opinia comună referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor a recomandat că cel puțin unii dintre membrii Comisiei de evaluare să reprezinte sistemul judiciar, sau cel puțin să aibă experiență judiciară (de judecător/procuror), se pare că autorul proiectului nu a ținut cont de acestea și de fapt nu a modificat, în acest sens, articolul 7 din proiect.

III. La Capitolul III. PROCEDURA DE EVALUARE

3.1. La Articolul 11:

- la articolul 11 **alin. (2) lit. a)** cu referire la noțiunile de „*comportament arbitrar*” și „*acte arbitrare*” reiterăm poziția anterioară expusă în Avizul nr. 4-1d/23-324,325. Astfel, deși a fost explicat caracterul arbitrar de către autor și anume atunci când se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă, totuși această normă este formulată incorect juridic.

Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, constată încălcarea drepturilor sau libertăților fundamentale ale unei persoane și dispune achitarea unor sume în beneficiul acesteia dar nu constată acțiunile arbitrare sau comportamentul arbitrar a judecătorului sau procurorului.

Potrivit Sintezei obiecțiilor și propunerilor la acest compartiment autorul proiectului a indicat că: „*Faptul vinovăției rezultă din constatările și concluziile CtEDO. Altfel, nu ar fi posibilă sancționarea judecătorilor în baza art. 4 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 178/2014 și a procurorilor în baza art. 38 lit. e 1) din Legea nr. 3/2016.*” .

În acest context propunem autorului de a substitui textul „*precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul, sau după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă,*” cu textul „ *precum și dacă s-a constatat acțiuni sau inacțiuni comise cu intenție ori din neglijență gravă care au dus la constatarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin hotărâre, a încălcării drepturilor sau libertăților fundamentale ale unei persoane și dispunerea achitării unor sume de bani în beneficiul acestuia;*”, având în vedere că anume cu aceste noțiuni (**acțiuni sau inacțiuni comise cu intenție sau din neglijență gravă**) operează atât Legea nr.178/2014, Legea nr.3/2016 cât și Codul Civil când se referă la acțiunile procurorilor/judecătorilor care au dus la constatarea de către CtEDO a încălcării drepturilor sau libertăților fundamentale ale unei persoane;

- la art.11 **alin. (3) lit.a)** referindu-se la averea nejustificată, donațiile nedeclarate Comisia de la Veneția și DGI în Opinia comună a Comisiei de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023), par. 78, a notat că proiectul de lege stabilește un prag specific depășirea căruia ar constitui un temei pentru verificare. Pe de o parte, setarea unor astfel de praguri adaugă certitudine întregului exercițiu. Pe de altă parte, există riscul că legea stabilește praguri foarte mici, și că chiar și inexactități minore în declarații, nerespectarea evidenței tranzacțiilor nesemnificative etc. ar duce la eliberarea din funcție a unui judecător sau a unui procuror.

Prin urmare, proiectul urmează a fi revizuit prin prisma acestor recomandări și considerăm oportun ca textul „*din ultimii 12 ani*” a-l substitui cu textul „*din ultimii 7 ani*”.

-la art.11 **alin.(3) lit.b)** care prevede că: „(3) *Se consideră că un candidat nu corespunde criteriului de integritate financiară dacă Comisia are dubii serioase determinate de faptul că: ...c) în ultimii 10 ani a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 5 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul în care a început evaluarea.*”, reiterăm următoarele:

Eventualele iregularitățile fiscale admise de subiectul evaluării nu constituie iregularități (acțiuni/inacțiuni) admise în exercitarea funcției motiv pentru care considerăm că acestea nu pot constitui un element de caracterizare a integrității din punct de vedere profesional. Așadar, iregularitățile fiscale admise de subiectul evaluării în viața cotidiană exprimate spre exemplu prin omisiunea de plată la timp a unui impozit, care însă ar putea fi achitat cu penalitățile de rigoare ulterior, au loc în cadrul unor raporturi juridice private care nu vizează nicidecum funcția sau activitatea desfășurată în funcția de procuror sau judecător. Astfel, considerăm oportun a exclude litera b) din alin. (3) art.11.

Propunerile menționate pentru art.11 alin. (3) lit. a) și b) vin să implementeze și recomandările Comisiei de la Veneția în Opinia comună (în cadrul celei de-a 135-a sesiune plenare 9-10 iunie 2023) asupra proiectului de lege, unde a **constatat că această recomandare a fost respectată doar parțial**, după cum urmează: „22. *Ca recomandare-cheie (IV.6), Comisia și Directoratul au observat că plafoanele stabilite de proiectul de lege în ceea ce privește criteriile de avere inexplicabilă, donații nedeclarate sau restante fiscale ar trebui să fie revizuite cu atenție în lumina contextului specific al Republicii Moldova. Ca răspuns la această recomandare, autoritățile au*

majorat plafonul pentru nereguli fiscale, ca și criteriu de vetting, de la trei la cinci salarii medii Articolul 11 alineatul (3) litera (b). Se pare că această recomandare este respectată doar parțial. Având în vedere măsurile excepționale prevăzute de proiect, autoritățile sunt invitate să revină asupra acestui aspect și să examineze cu atenție, cu ajutorul tuturor părților interesate relevante, dacă aceste limite ar trebui sau nu să fie mai înalte. În plus, autoritățile sunt invitate să acorde o atenție deosebită normelor privind donațiile, în special între părinți și copii într-o societate cu relații strânse în interiorul familiei.”.

- la art. 11 alin. (7) cu privire la textul „La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare.” reiterăm că această normă deviază de la principiul: securitatea raporturilor juridice și puterea lucrului decis. (art.140 din Codul administrativ).

3.2. La articolul 14 alineatul (9) cuvintele „de alte surse” propunem a le substitui cu cuvintele „de alte dovezi” sau „de alte probe” având în vedere că prin surse se înțeleg și sursele mass media, internet și alte surse unde informația răspândită nu este verificată poate conține falsuri, exagerări sau chiar provocări. Astfel, considerăm că urmează a fi verificată informația anonimă și luată în considerație doar dacă a fost confirmată de alte dovezi.

3.3. La articolul 16 alineatul (3), Procuratura Generală în temeiul recomandărilor Comisiei de la Veneția în cadrul celei de-a 134-a sesiune plenară (10-11 martie 2023) „93. Deși posibilitatea de a avea o audiere publică ar trebui prevăzută în lege, opțiunea unei ședințe închise trebuie concretizată. Proiectul de lege ar trebui să precizeze în mod expres dreptul judecătorului/procurorului evaluat de a formula o cerere în acest sens. Decizia de a refuza cererea ar trebui să se bazeze pe motive convingătoare și supusă controlului de către CSM/CSP. Comisia de la Veneția și DGI subliniază că, spre deosebire de procedurile judiciare obișnuite, integritatea și comportamentul judecătorului/procurorilor vor fi discutate în cadrul procesului de evaluare. Având în vedere nivelul deja scăzut al încrederii publice în sistemul judiciar din Republica Moldova, precum și mandatul și competențele extrem de largi ale Comisiei de evaluare, pot exista motive importante pentru ședință închisă, nu numai pentru a proteja interesele judecătorilor/procurorilor în cauză, ci și pentru a proteja imaginea publică a sistemului judiciar. Prin urmare, Comisia de la Veneția și DGI consideră că, în mod normal, ar trebui acordată solicitarea judecătorului sau a procurorului vizat cu audierea acestuia să se desfășoare în ședință închisă”, a propus a redacta dispoziția în sensul ca la orice cerere a subiectului (fără a fi motivată, condiționată de ceva...ș.a.) audierea să aibă loc în ședință închisă, ca fiind regula generală. Deși în Sinteza obiecțiilor și propunerilor autorul menționează că a acceptat propunerea totuși propunerea nu a fost transpusă în proiectul final. Astfel, la moment potrivit art.16 alin. (3) din proiect: „Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video de către Secretariatul Comisiei de evaluare. Înregistrarea respectivă se anexează la dosar și nu se plasează on-line, decât cu acordul subiectului evaluării. La solicitarea motivată a subiectului evaluării, dacă acest lucru este necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității,

audierea sau o parte a acesteia poate avea loc în ședință închisă...". Prin urmare, nu s-au adus modificări de principiu ci doar s-a reformulat fraza iar esența rămânând aceeași și doar s-a mimit alinierea la recomandările Comisiei de la Veneția. În acest sens, autorul a modificat textul „Completul de evaluare poate decide să desfășoare audierea sau o parte a acesteia în ședință închisă dacă acest lucru este absolut necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității” cu textul „La solicitarea motivată a subiectului evaluării, dacă acest lucru este necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecției vieții private sau moralității, audierea sau o parte a acesteia poate avea loc în ședință închisă”, care de fapt după conținut sunt similare având în vedere că și în primul caz și în al doilea caz trebuie să fie: cererea motivată a subiectului, necesitatea asigurării ordinii publice, protecția vieții private sau moralității și hotărârea Comisiei de acceptare sau de respingere. Iar cuvântul „absolut” în general nici nu putea fi inclus în proiectul de lege, deoarece când se are în vedere așa valori ca „protecția vieții private, moralității”, „asigurarea ordinii publice” legea în general nu ar trebui să opereze cu așa noțiuni ca „relativ” sau „absolut”, adică nu pot exista în așa cazuri jumătăți de măsură.

De altfel, Comisia de la Veneția în Opinia comună (în cadrul celei de-a 135-a sesiune plenare 9-10 iunie 2023) asupra proiectului de lege a **constatat că această recomandare a fost respectată doar parțial**, după cum urmează: „25. Comisia și Directoratul au recomandat ca raportul de evaluare întocmit de CE să nu fie făcut public până când CSM/CSP nu ia o decizie pozitivă sau până când organul judiciar de atac nu o confirmă în cazul unui apel; judecătorii și procurorii în cauză ar trebui să poată solicita o ședință închisă, iar astfel de cereri ar trebui, de regulă, să fie aprobate. Aceasta a fost recomandarea-cheie (VI). Articolul 17 (6) a fost modificat pentru a răspunde recomandării. Acesta prevede acum că raportul este făcut public după decizia CSM/CSP. Ar fi și mai bine dacă această normă ar specifica faptul că raportul este făcut public după examinarea judiciară, dacă aceasta este necesară. În ceea ce privește audierile, Articolul 16 alineatul (3) a fost modificat pentru a asigura o mai mare confidențialitate pentru judecătorul/procurorul în cauză: norma prevede acum că înregistrarea video a audierii nu este publicată online decât cu acordul judecătorului/procurorului în cauză. Cu toate acestea, norma revizuită încă nu prevede abordarea generală conform căreia solicitările de audieri în ședințe private ar trebui să fie aprobate, cu excepția cazului în care există motive convingătoare pentru a nu permite astfel de solicitări. Prin urmare, această recomandare este urmată doar parțial”.

Prin urmare, propunem a implementa recomandările Comisiei de la Veneția și a redacta norma astfel încât să se prevadă regula generală că solicitările subiecților de a fi audiați în ședințe închise urmează a fi aprobate cu excepția cazului în care există motive convingătoare pentru a nu permite astfel de solicitări.

3.4. La Articolul 18.

-cu referire la **alineatul (2)** Procuratura Generală în avizul anterior a menționat că rolul Consiliului Superior al Procurorilor/Consiliul Superior al Magistraturii este diminuat având în vedere rolul constituțional al acestora, care ar trebui să aibă

posibilitatea de a întreprinde orice alte acțiuni necesare din proprie inițiativă, fără a dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisia de evaluare.

Astfel, reiterăm că având în vedere cum a fost formulată norma menționată se stabilește că Consiliul Superior al Procurorilor și respectiv Consiliul Superior al Magistraturii nu vor avea hotărârea decisivă în cazul promovării sau nepromovării evaluării de către procurori/judecători, contrar prevederilor art.123 și 125 din Constituție care reglementează că chestiunile cu referire la numirea, transferarea, promovarea și demiterea procurorilor/judecătorilor sunt de competența organelor de Consiliul Superior al Magistraturii sau după caz Consiliu Superior al Procurorilor. De altfel, după întocmirea raportului de evaluare de către comisiile de evaluare CSP/CSM vor fi puse în situația obligatoriu de a accepta acel raport sau de a-l respinge numai în situația în care **constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale care puteau duce la promovarea sau după caz nepromovarea** și dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare. În Sinteza obiecțiilor și propunerilor autorul la argumentul neacceptării propunerii indică că *proiectul deja prevede la art. 18 alin. (3) lit. c) dreptul CSM/CSP de a lua o decizie diferită de constatările CE. Acest fapt poate avea loc dacă după reluarea evaluării, CSM/CSP nu sunt de acord cu rezultatele primite de la CE.* Astfel, CSM/CSP poate lua o decizie diferită **doar după reluarea evaluării**, care poate fi dispusă **doar în cazurile prezenței circumstanțelor de fapt sau erori procedurale** care puteau duce la promovarea sau după caz nepromovarea evaluării.

În circumstanțele descrise în cazul în care CSP/CSM nu constată circumstanțe de fapt sau erori procedurale sau nu consideră necesar reluarea procedurii de evaluare nu va putea respinge raportul ci doar să-l accepte, fapt inadmisibil atât timp cât Constituția prevede că decizia finală urmează să aparțină CSP/CSM în baza dosarului și raportului prezentat de către comisiile de evaluare, fără a fi condiționate de careva circumstanțe de fapt sau erori procedurale.

În acest sens, nu putem achiesa argumentelor aduse la acest capitol în nota informativă aferent proiectului conform căreia: *„Prin mecanismul propus CSM/CSP va putea să intervină în mod deplin, pentru a asigura evitarea eventualelor curențe sau abuzuri ce ar putea afecta independența judecătorilor/procurorilor, fapt ce va fi în corespundere cu rigorile prevederilor constituționale relevante.”*

Având în vedere cele expuse, propunem următoarea redacție a alineatului (2) al art.18:

„Prin hotărâre motivată adoptată în cel mult 30 zile de la recepționarea documentelor menționate în art. 17 alin. (7), consiliul respectiv:

a) acceptă raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării;

b) respinge raportul cu privire la evaluare și constată promovarea sau nepromovarea evaluării.”;

- **alineatul (3)** al art.18 reiterăm că urmează a fi revăzut și adus în concordanță cu recomandările Comisiei de la Veneția în Opinia comună (2023), după cum urmează: *„94.Mai mult decât atât, audierea în ședință publică nu implică în mod necesar ca raportul de evaluare, în special unul negativ, să fie făcut public și în această etapă.*

Comisia de la Veneția a declarat anterior într-un context similar că „efectele negative ale unei asemenea publicări asupra reputației persoanei pot fi cu greu eliminate printr-o rectificare ulterioară, iar persoana afectată nu are mijloace să se apere împotriva unor asemenea efecte negative. Aceasta din urmă poate părea a fi o măsură proporțională necesară într-o societate democratică numai atunci când [colaborarea cu regimul anterior] este definitiv verificată, și nu înainte. Prin urmare, publicarea ar trebui să aibă loc numai după o hotărâre a instanței. În consecință, în opinia sa din anul 2019, Comisia a recomandat ca raportul de evaluare să nu fie făcut public până când CSM/CSP va lua o decizie sau până când instanța de apel o confirmă. Aceste considerații sunt la fel de pertinente prezentului proiect de lege. Articolul 18 alin. (6), care prevede regula generală de publicare a rapoartelor de evaluare la această etapă precoce, ar trebui eliminat.”.

La acest aspect, în Sinteza obiecțiilor și propunerilor, autorul indică că: *„Considerăm că această propunere a Comisiei de la Veneția nu poate fi pusă în aplicare și din motiv că în procesul de evaluare extraordinară a integrității nu toate hotărârile CSM/CSP vor ajunge să fie contestate și examinate de CSJ. Astfel, în cazul în care acestea nu vor fi contestate, rezultă că nici nu vor fi publicate. Drept urmare, este riscul apariției dublelor standarde. În acest context, propunem a se indica că Hotărârea motivată a consiliului respectiv se publică doar după ce a expirat termenul de contestare sau după hotărârea definitivă a instanței de judecată, astfel pentru a fi pusă în aplicare și această recomandare a Comisiei de la Veneția.*

- la **alineatul (5)** reiterăm poziția expusă anterior că autorul urmează să țină cont de statuările Comisiei de la Veneția în opinia adoptată la 14 martie 2023 CDLAD(2023)005, și în partea ce vizează considerentele privind proporționalitatea între gravitatea abaterii imputate și severitatea consecințelor. Astfel, în pct.75 din opinie Comisia a reținut că, *„Nu toate abaterile enumerate în articolul 12 ar implica eliberarea din funcție. Astfel, de exemplu, norma privind existența unui conflict de interese nu conține elemente care ar permite identificarea relevanței și gravității riscului iminent, tipurile de conflicte sau de incompatibilități sau natura acestora; dacă acestea au survenit într-o singură cauză sau la în cadrul unei anumite perioade etc. Prin urmare, propunem autorului în funcție de gravitatea abaterii de a institui și alte sancțiuni și nu doar cea mai drastică eliberarea automată din funcție.”.*

Totodată, în context, urmează a se lua în considerare și argumentele expuse în pct. 1.1. din prezentul aviz cu referire la necesitatea aplicării principiului proporționalității.

-la **alineatul (6) lit. a)** propunem autorului a introduce o marjă în aplicarea interdicțiilor profesionale pentru a asigura evaluarea principiului proporționalității între gravitatea abaterii și sancțiunea aplicată.

De altfel, atât alineatul (5) și alineatul (6) al art.18 nu au fost conformate recomandărilor Comisiei de la Veneția care în Opinia comună (în cadrul celei de-a 135-a sesiune plenare 9-10 iunie 2023) a indicat că: *„27. Comisia și Directoratul au recomandat să se ofere o pluralitate de sancțiuni care să implice o evaluare a proporționalității în luarea deciziilor individuale. Este regretabil faptul că Articolul 18 alineatul (6) nu oferă în prezent o grilă sau sancțiuni alternative, deoarece acest lucru ar asigura evaluarea proporționalității în funcție de gravitatea raportului negativ. Printre alte opțiuni,*

redactorii ar putea lua în considerare introducerea unei marje în aplicarea interdicțiilor profesionale pentru a răspunde acestei recomandări. Prin urmare, această recomandare nu a fost respectată.”

3.5. Reiterăm și insistăm asupra obiecției făcute anterior de către Procuratura Generală cu referire la **articolul 19 alineatul (5)** care reglementează hotărârea adoptată de către Curtea Supremă de Justiție ca rezultat al examinării contestației.

Astfel, Curtea Supremă de Justiție poate: 1) respinge contestația; 2) admite contestația și dispune reluarea procedurii de evaluare de către Comisie sau consiliu. În continuare alineatul (6) al aceluiași articol stipulează că CSJ admite contestația doar **dacă constată erori procedurale grave sau circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării**. În acest sens, nu este clar din ce considerente Curtea Supremă de Justiție este limitată în dreptul de a aprecia fondul cauzei și poate doar fie respinge contestația fie admite și dispune reluarea procedurii. Or, în cazul în care spre exemplu există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării din ce considerente Curtea Supremă de Justiție nu poate aprecia și a se expune pe fondul cauzei. Totodată, nu este clar cum va proceda CSJ dacă raportat la informațiile colectate în cadrul procedurii de evaluare ajunge la o concluzie opusă celor formulate de comisia de evaluare sau de consiliu, care ar fi argumentele pentru care instanța de judecată este limitată în dreptul de a aprecia fondul cauzei.

În acest sens, reiterăm recomandările Comisiei de la Veneția și DGI³ au evidențiat că atunci când admite recursul, CSJ poate *”trimite cauza numai la CSM/SCP sau la Comisia de evaluare pentru reluarea procedurii de verificare, fiindcă transmiterea cauzei direct la Comisia de evaluare creează impresia că această Comisie și nu Consiliul respectiv este principalul organ de decizie, lucru care trebuie evitat în condițiile în care, în conformitate cu Constituția, eliberarea din funcție a judecătorilor și procurorilor nu poate fi decât decis de CSM/aprobat de CSP. Mai mult, prevederea numai a competenței CSJ de a retrimite cauza și de a nu lua o decizie definitivă implică un risc de recursuri repetitive, dacă Comisia de evaluare sau CSM/CSP insistă asupra poziției lor inițiale și nu corectează erorile identificate de CSJ. Prin urmare, CSJ ar trebui să aibă dreptul de a lua o decizie definitivă (irevocabilă) și obligatorie în cazul în care sesizarea CSM/SCP sau a Comisiei de evaluare nu produce un rezultat satisfăcător, care este necesar pentru un drept de recurs semnificativ în fața unei instanțe de judecată”*.

Având în vedere cele expuse considerăm judicios a introduce reglementări întru stabilirea competenței CSJ de a examina cauza de a aprecia și a se expune pe fondul cauzei, fără a fi limitată sau condiționată, în sensul garantării dreptului la un proces echitabil și la un recurs efectiv două drepturi fundamentale prevăzute de art.6 și art.13 de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În vederea atingerii acestui scop, Convenția Europeană a Drepturilor Omului reglementează două drepturi procedurale, care se concretizează în garanții cu privire la punerea în valoare în fața instanțelor judiciare a drepturilor ce sunt recunoscute

---

³ Opinia comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratului General pentru drepturile omului și statului de drept al Consiliului Europei referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (Republica Moldova) adoptată de Comisia de la Veneția la cea de-a 134-a sesiune plenară (Veneția, 10-11 martie 2023)

persoanelor. Or, o protecție eficace a drepturilor omului nu poate fi realizată prin simpla consacrare a unor drepturi substanțiale, ci este necesar ca aceste drepturi să fie însoțite de garanții fundamentale de ordin procedural, care să asigure mecanismele corespunzătoare de punere în valoare.

Rezumând se constată că deși s-a pretins că această redacție a proiectului de lege prezintă versiunea îmbunătățită și conformată recomandărilor Comisiei de la Veneția, analizând prevederile proiectului stabilim că modificările introduse nu rezolvă o bună parte din problemele cheie evidențiate de Comisia de la Veneția și Directorul General pentru Drepturile Omului și Statului de Drept al Consiliului Europei din Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023 și respectiv din Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 9-10 iunie 2023 referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

În context, în Opinia CDL-AD(2023)005) din 9-10 iunie 2023 referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor Comisia de la Veneția a concluzionat că: „31. *În același timp, unele dintre recomandări au fost urmate parțial, iar măsurile luate pentru a răspunde acestor recomandări sunt încă insuficiente. În special, rolul membrilor Comisiilor de evaluare privind contingentul internațional nu a fost suficient de bine asigurat și ar trebui să fie majorat. De asemenea, garanțiile procedurale pentru judecătorul/procurorul în cauză ar trebui să fie oferite mai detaliat, inclusiv dreptul la o ședință închisă, "probele inaccesibile" sau apărările de bună credință bone fide privind proprietatea. În proiectul de lege ar trebui prevăzute mai multe instrumente care să asigure principiul proporționalității, inclusiv pluralitatea sancțiunilor. Comisia și Directoratul recunosc faptul că autorii proiectului au făcut pași importanți pentru a ține seama de aceste recomandări și recomandă explorarea modalităților de punere în aplicare ulterioară a acestora.*”.

Pe final, în contextul celor expuse *supra*, reieșind din importanța și impactul acestui exercițiu de evaluare al judecătorilor și procurorilor, considerăm justificat ca lucrările asupra acestui proiect să continue cu implicarea reprezentanților categoriilor profesionale vizate și amendarea acestuia în stricta corespundere cu recomandările Comisiei de la Veneția.

Cu respect,

Adjunct al Procurorului
General interimar

Aliona NESTEROV

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD-3100, mun. Bălți, str. Păcii, 21,
tel. (0231) 2-22-35, fax (0231) 2-20-36, e-mail: proc-mbl@procuratura.md

23.06.2023 nr. 3463

La nr. 03/5214 din 16.06.2023

Domnului Stanislav COPEȚCHI
Secretar de stat

La solicitarea nr. 03/5214 din 16.06.2023 cu privire la avizarea repetată a proiectului Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023), Procuratura mun. Bălți, Vă informează că, obiecții și propuneri suplimentare la cele formulate anterior, nu au apărut.

Cu respect,

**Procuror-șef al
Procuraturii mun. Bălți**

Ion COVALCIUC

Procuratura Republicii Moldova

*Republica Moldova, MD-3900, mun. Cahul, bd. Victoriei 11,
Tel. 029923758, e-mail: proc-jch@procuratura.md*

19.06.2023 nr. 3227
La nr. 03/5214 din 16.06.2023

✓ Domnului Stanislav COPETCHI
Secretar de stat
al Ministerul Justiției
mun. Chișinău str. 31 August 1989
nr.82

Stimate domnule Secretar de stat,

Procuratura raionului Cahul, a examinat solicitarea DVS, proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, înregistrat la Cancelaria de Stat cu nr. unic 386/MJ/2023, ajustat în baza avizelor recepționate, însoțit de nota informativă și sinteza obiecțiilor și propunerilor, totodată vă comunicăm, careva obiecții legat de conținutul acestora, alte propuneri, nu sunt.

Cu respect,

**Procuror-șef al
Procuraturii raionului Cahul**

Vitali CEBOTARI

Procuratura Republicii Moldova

Republica Moldova, MD 3805, UTA Găgăuzia, mun. Comrat str. Comsomolului 24a
tel.: 0298 2-25-61, fax: (298) 2-50-73, e-mail: proc-qa@procuratura.md

22.06.2023 nr. 1236
la nr. 03/5214 din 16.06.2023

Ministerul Justiției
Domnului Stanislav COPEȚCHI
Secretar de stat

Procuratura UTA Găgăuzia, Oficiul Centru a luat act de *proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, ajustat în baza avizelor recepționate, însoțit de nota informativă, inclusiv sinteza obiecțiilor și propunerilor formulate*.

Urmare a studierii proiectului supus avizării expunem poziția cu privire la susținerea obiecțiilor formulate anterior.

Cu respect,

**Procuror, Șef interimar al
Procuraturii UTA Găgăuzia**

Nicolai LEVANDOVSKI

Procuratura Republicii Moldova

Procuratura Anticorupție

Republica Moldova, MD - 2004, mun. Chișinău, bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, 198
tel. (+373 22) 257-401, fax (+373 22) 257-361, e-mail: proc-ant@procuratura.md

22.06.2023 nr.

8482   **Domnului Stanislav Copețchi**
Secretar de stat

AVIZ

asupra Proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

Procuratura Anticorupție a recepționat și examinat Proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (**număr unic 386/MJ/2022**), ca rezultat formulând următoarele obiecții și propuneri de îmbunătățire.

Articolul 3.

(1) lit. e) procurorii procuraturilor specializate, inclusiv cei delegați în cadrul acestor procuraturi și care au exercitat această funcție pentru o perioadă a delegării mai mare de un an, din 1 ianuarie 2017 până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

Prezenta propunere vine să ajusteze textul dispoziției propus de autorul proiectului, în concordanță cu raționamentul prevăzut pentru dispozițiile normative de la lit. a), c) și d) al alineatului (3) din art.3 al Legii. Or, prin formularea generică propusă de către autor „*inclusiv cei delegați în cadrul acestora*”, creează situații de incertitudine și interpretări din mai multe considerente, cum ar fi situații supunerii evaluării extraordinare a tuturor procurorilor care au fost delegați pentru exercitarea funcției de procuror într-o procuratură specializată de la crearea acestor instituții și până la încetarea efectului prezentei legi, situație care ar genera un număr foarte mare de subiecți potențiali pentru exercițiul de evaluare.

Un alt aspect care necesită atenție, este faptul că în redacția actuală a Legii nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, art.54 alin.(3) prevede că delegarea procurorului poate fi dispusă pentru o perioadă de o/la 1 lună (fără acordul procurorului) până la 24 luni cu acordul lui. De regulă, delegările procurorilor în alte procuraturi inclusiv și în cadrul celor specializate, se dispune inițial pentru un termen de 6 luni, cu ulterioara prelungire a acestora, însă în foarte multe cazuri prin actul de dispoziție cu caracter administrativ al Procurorului General se dispune sistarea delegărilor atât în interiorul termenului de 6 luni sau chiar a termenului de până la 1 an, din motivul dispariției temeiurilor care au stat din start la baza inițierii procesului de delegare și respectiv procurorii au revenit în funcțiile în care

exercitau titularul funcției lor. În astfel de circumstanțe considerăm inoportun supunerii evaluării a procurorilor care au exercitat temporar o funcție de procuror în una din procuraturile specializate pentru o perioadă mai mică de 1 an.

Astfel, ajustările propuse vin să prevină sporirea numărului de potențiali subiecți pentru exercițiul de evaluare precum și prelungirea activității comisiei dar și a perioadei vetingului în general.

(2) lit. d) subiecții prevăzuți la alin.(1) lit. a), c), d) și e) care au asigurat interimatul sau cei delegați dar care la data intrării în vigoare a prezentei legi nu activează în cadrul sistemului judecătoresc sau al procuraturii.

Dispoziția aliniatului respectiv, în redacția propusă de autor nu acoperă situația procurorilor care au fost delegați pentru exercitarea funcției de procuror într-o procuratură specializată dar care la data intrării în vigoare a prezentei legi nu mai activează în sistemul procuraturii, respectiv nu vedem necesitatea supunerii acestora procesului de evaluare.

Articolul 5.

alin.(6).

Prima frază, textul „*și șefii secretariatelor acestora*” se exclude.

Chestiunea cu imunitățile funcționale a fost discutată în cadrul consultărilor organizate de Ministerul Justiției la etapa inițială a formulării textului proiectului, când a fost agreat de toți participanții la discuții că doar membrii comisiei de evaluare urmează să dispună de imunitate funcțională, fiind exclusă din textul proiectului prevederea care extindea imunitatea asupra reprezentanților secretariatului.

Nu este clar raționamentul autorului prin care a operat modificări în textul dispoziției discutate și se propune acordarea imunității funcționale șefilor de secretariate. Nu pot fi justificate ca pertinente cele invocate de autorii proiectului la etapa discuțiilor pe marginea acestui subiect, precum că aceștia prelucrează date cu caracter personal ș.a.

Imunitatea funcțională este necesară doar subiecților care au atribuții de a decide, soluționa chestiuni importante, la caz cum ar fi membrii comisiilor de evaluare care urmează să decidă asupra promovării/nepromovării evaluării de către persoanele cu funcții de demnitate publică și nu șefii de secretariate care în mare parte asigură buna activitate a personalului din subordine și nu au careva atribuții cu drept de decizie, pentru care s-ar impune un anumit grad de imunitate. Mai mult, reeșind din practica de activitate a comisiei preveting, atât membrii secretariatului cât și șefii acestor secretariate nu sunt cunoscuți publicului, lista acestora fiind păstrată în anonim.

Autorul proiectului urmează să ajusteze prezenta dispoziție în concordanță cu recomandările Comisiei de la Veneția din pct.31-32 a Avizului din 14.03.2023 CDL-AD(2023)005, prin care Comisia recomandă instituirea imunității doar asupra membrilor comisiei.

Totodată, urmează a se vedea mecanismul de acordare și funcționare a instituției „*imunității funcționale*” pentru alte categorii de subiecți (ex: judecătorii, președintele țării, deputații, ș.a.), unde secretarii sau asistenții acestora nu beneficiază de o astfel de imunitate funcțională.

Articolul 11.

Unele dintre cele mai importante prevederi ale proiectului, se regăsesc în prezentul articol și stabilesc acele reguli în baza cărora subiectul urmează a fi evaluat extraordinar. Din acest considerent abordarea legislativă a autorului proiectului ar trebuie să fie suficient de serioasă și constructivă, pentru a realiza un mecanism juridic legal, bazat pe proporționalitate, necesitate și corectitudine.

Potrivit dispozițiilor prezentului articol dar și notei informative de fundamentare a proiectului de lege, se constată că subiectul cu privire la criteriile în baza cărora urmează să fie supuși evaluării judecătorii și procurorii, rămân a fi neclare, vagi și abstracte, iar în textul notei informative, nu s-au făcut interpretările corespunzătoare pentru a fi tălmăcite în mod clar limitele de aplicare a acestor prevederi, ceea ce în ansamblu conduce la diminuarea credibilității și veridicității exercițiului ce se propune a fi realizat, lipsa consensului cu profesiile juridice, chiar și cel politic.

alin.(2) lit. a)

Sintagmele „*a avut un comportament arbitrar..., a emis acte arbitrare..., a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă*”, nu sunt suficient de clare.

Aici urmează să fie ajustat textul dispoziției sau interpretat clar în textul notei informative, în coraport cu constatările din Avizul Comisiei de la Veneția făcute în pct.55, prin care se indică că „*act arbitrar*” utilizat în această dispoziție este periculos de vag. Proiectul de lege ar trebui să precizeze cel puțin că Comisia de Evaluare nu poate stabili că judecătorul a emis un act arbitrar, dacă pur și simplu nu este de acord cu soluționarea cauzei respective sau a motivării legale a acesteia. Până și hotărârile anulate de instanțele de apel nu pot fi considerate „*arbitrare*”, decât dacă este stabilit de instanță că acestea au fost adoptate cu rea-credință sau ca rezultat al unei neglijențe grave și evidente.

Potrivit prevederilor alin.(1) al prezentului articol, se propune verificarea integrității etice a subiecților, adică a respectării regulilor deontologice (răspunderea deontologică) care diferă de regulile disciplinare (răspunderea disciplinară). Răspunderea disciplinară este de natură juridică pe când răspunderea deontologică este de natură morală cu consecințe și asupra evaluării profesionale.

La evaluarea profesională, unul din criteriile de evaluare este integritatea ce se referă la respectarea standardelor de conduită conforme cu onoarea și demnitatea profesiei, stabilite de Codul deontologic.

Pentru a constitui abatere, comportamentul necorespunzător trebuie să fie grav și flagrant, într-un mod ce nu poate fi interpretat doar ca o nerespectare a standardelor profesionale înscrise în Codul deontologic.

În practica CEDO (Curtea Europeană a Drepturilor Omului), există diverse cauze legate de încălcările de etică ale magistraților. Curtea Europeană este responsabilă de examinarea plângerilor individuale privind încălcarea drepturilor fundamentale garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, încălcări care au fost generate de către magistrați în cadrul proceselor judiciare.

Un exemplu de astfel de cazuri relevante include situații în care magistratul nu participă în mod imparțial și independent la procesul decizional. Acestea pot fi cazurile în care un magistrat este acuzat de lipsa de imparțialitate sau independență în luarea deciziilor. Acest lucru poate implica presiuni politice sau influențe externe necorespunzătoare asupra deciziilor luate.

Un alt tip de cauze se referă la deciziile arbitrale și nedrepte. CEDO este sesizată în cazurile în care o decizie judiciară este considerată arbitrară, nedreaptă sau în contradicție cu drepturile fundamentale garantate de CEDO. Acest lucru poate implica interpretări greșite ale legii, refuzul de a examina probele sau discriminarea în procesul decizional.

De asemenea, CEDO examinează plângerile referitoare la încălcarea dreptului la un proces echitabil. Magistrații sunt responsabili de asigurarea unui proces echitabil și de respectarea drepturilor procesuale ale părților implicate. Astfel, CEDO poate constata încălcări în cazurile în care un judecător nu respectă dreptul la un proces corect, inclusiv dreptul la un avocat, dreptul la prezumția de nevinovăție și dreptul la un termen rezonabil al procesului.

Aceste exemple de cazuri evidențiază importanța respectării eticii și a principiilor fundamentale în justiție.

Comisia de Evaluare ar trebui să aibă rolul ca prin procesul de evaluare externă să verifice și să intervină cu sancțiunile prevăzute de prezenta lege, doar atunci când sunt stabilite a fi încălcate drepturile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

În lipsa unor reguli corect instituite și bine explicate de autorul proiectului, acest exercițiu de apreciere rămâne a fi unul abstract.

alin.(3) Textul *„are dubii serioase determinate de faptul că”* se substituie cu textul *„a stabilit că”*.

În tabelul sintezei obiecțiilor și propunerilor, autorul proiectului nu a formulat nici un argument plauzibil care ar justifica respingerea propunerii de reformulare a testului de dispoziție.

Odată ce Comisiei de Evaluare îi sunt puse la dispoziție toate mecanismele necesare pentru a efectua o evaluare obiectivă a candidatului, aprecierile făcute trebuie să aibă la bază date și informații rezultate din documente, evidențe de date electronice de stocare a informației, declarații etc, nu se mai poate opera cu sintagma *„dubii serioase”* ci ar trebui să existe constatări, sau stări de fapt stabilite în mod exact, mai ales în situația în care se discută cariera unui magistrat, probele ar trebui să fie obiective, concludente și lipsite de dubii rezonabile.

b) în ultimii 10 ani, a admis iregularități fiscale în urma cărora suma impozitului neplătit a depășit, în total, 10 salarii medii pe economie, în cuantumul stabilit de Guvern pentru anul 2023.

Comisia de la Veneția în pct.78 din Avizul său a formulat un exemplu că pentru un impozit neplătit de 1755 euro care constituie aproximativ 3 salarii medii pe economie, nu ar trebuie să constituie un temei de revocare din funcție. Indiscutabil, toți trebuie să plătească impozite însă oamenii fac erori, mai ales pe chestiuni de calcul fiscal care impun cunoștințe speciale.

La fel, în pct.79 din Aviz, Comisia de la Veneția a indicat că ar fi bine ca pragurile valorice indicate în proiectul de lege în baza cărora să se aprecieze iregularitățile fiscale să nu fie alese în mod arbitrar, ci cu referire la anumite repere economice exacte. Nu este clar care au fost acele repere de la care a pornit autorul prezentului proiect când a instituit acest prag valoric de 5 salarii medii lunare pe economie.

Potrivit dispoziției art.244¹ alin.(1) din Codul penal- evaziunea fiscală a persoanelor fizice, care este o infracțiune ușoară și implică iregularități fiscale comise în decursul unui an calendaristic ce depășesc 2 500 de unități convenționale echivalentul a 125 000 lei, legiuitorul prevede pedepse pentru persoana fizică sub formă de amendă în mărime de la 1 350 la 2 350 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, fără privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în timp.

Pe când în cazul magistraților, conform proiectului de Lege ar constitui iregularități fiscale cu consecințe juridice sub forma excluderii din profesie și privării exercitării profesiei pentru un termen de minim 7 ani, situația în care pe parcursul unei perioade totale de 10 ani magistratul ar fi comis anumite iregularități fiscale ce în totalitate depășesc pragul valoric de 5 salarii medii lunare pe economie prognozate pentru anul 2023.

Respectiv, Potrivit Hotărârii Guvernului nr.936 din 28.12.2022, a fost aprobat cuantumul salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2023, în mărime de 11 700 lei.

Astfel, 5 salarii medii lunare pe economie constituie echivalentul a 58 500 lei și raportată această sumă la perioada de 10 ani, rezultă în opinia autorului că există o problemă de integritate financiară gravă (indiferent de forma de vinovăție exprimată prin intenție sau imprudență) dacă magistratul a admis o iregularitate fiscală în mărime de 5 850 lei în decursul unui an calendaristic și pentru asta se impune sancțiunea testului de evaluare de excludere din profesie și privarea de a o exercita pentru o perioadă de minim 7 ani.

Stabilirea unui asemenea prag scăzut nu conferă certitudine și echitate întregii proceduri de evaluare și în general o astfel de abatere nu reprezintă o încălcare gravă a integrității financiare de către subiectul evaluat.

Pe de altă parte, reprezintă un risc sporit că legea prevede un prag prea jos și că orice inexactitate minoră în declarații, lipsa înregistrării unor tranzacții nesemnificative etc, ar conduce la eliberarea din funcție a unui judecător sau a unui procuror.

Considerăm că neplata impozitelor ar urma să se rețină drept criteriu de nepromovare, doar condiționat de comportamentul subiectului cu obligații fiscale care trebuie să fie însoțit de rea intenție (ex: includerea intenționată în documentele contabile, fiscale și/sau financiare, inclusiv în cele electronice, a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile care nu au la bază operațiuni reale ori care au la bază operațiuni ce nu au existat, fie prin tănuirea intenționată a unor obiecte impozabile, acte contabile, fiscale și/sau financiare).

Articolul 19.

alin.(5) pct.2)

se propune excluderea prevederii de la lit. a), respectiv, se propune următoarea redacție:

- a) dispune o singură dată reluarea procedurii de evaluare de către consiliul respectiv.
- b) soluționează fondul cauzei, în baza unei acțiuni în obligare, anulează în tot sau în parte actul administrativ individual și obligă autoritatea publică să emită un act administrativ individual, dacă revendicarea pretenției reclamantului de emitere a actului este întemeiată.

Curtea Supremă de Justiție, în procedura recursului, fiind singurul grad de jurisdicție cu titlu de control al procedurii de evaluare extraordinară, ca instanță unică, trebuie să decidă asupra fondului cauzei așa cum se indică în pct.100 din Avizul Comisiei de la Veneția precum și conform Hotărârii Curții Constituționale din 14.02.2023.

Potrivit pct.100 din Avizul Comisiei de la Veneția, se menționează despre următoarele: *„...trimiterea cauzei direct la CE creează impresia că această comisie, și nu Consiliul respectiv, este principalul organ de decizie, ceea ce ar trebui evitat, având în vedere că, în conformitate cu Constituția, revocarea judecătorilor și a procurorilor poate fi decisă doar de CSM/aprobată de CSP. În plus, prevederea doar a competenței CSJ de a retrimite cauza și nu de a lua o decizie finală implică riscul unor contestații repetitive, în cazul în care CE sau CSM insistă asupra poziției lor inițiale și nu corectează erorile identificate de CSJ. Prin urmare, CSJ ar trebui să aibă dreptul de a lua o decizie definitivă și obligatorie în cazul în care trimiterea la CSM/SCP sau la CE nu conduce la un rezultat satisfăcător, ceea ce este necesar pentru un drept de recurs util în fața unei instanțe judecătorești”*.

Nu pot fi acceptate argumentele autorului proiectului prezentate în tabelul sintezei obiecțiilor și propunerilor precum că *„acordarea pentru CSJ a dreptului de a se expune asupra fondului ar fi incorect deoarece ar submina rolul organului de auto-administrare la luarea deciziilor. Acest fapt va fi contrar prevederilor Codului administrativ. Drept urmare a constatării unei anumite ilegalități, cazul va fi restituit pentru reexaminare și adoptarea unei hotărâri legale”*. Or, există deja o practică bine conturată în procedura administrativă cu privire la contestarea actelor administrative emise de organele de auto-administrare (CSM/CSP) și soluțiile care se pronunță de instanțele naționale.

Argumentul precum că noile prevederi ar contravine Codului administrativ este unul neîntemeiat, având în vedere categoria actelor normative discutate și puterea lor de aplicare, situația este reglementată de art.7 alin.(3) din Legea 100

din 22.12.2017 cu privire la actele normative, prin care se indică că „în cazul în care între două acte normative cu aceeași forță juridică apare un conflict de norme, se aplică prevederile ultimului act normativ adoptat, aprobat sau emis...”.

Considerăm că Curtea Supremă de Justiție trebuie să soluționeze fondul cauzei cu privire la procedura de evaluare extraordinară a judecătorilor și procurorilor așa cum recomandă Comisia de la Veneția în Avizul său, mai ales că această instanță deja se bucură de încredere în rândul justițiabililor urmare a proceselor de reformare care au fost inițiate, inclusiv cu contribuția Consiliului Superior al Magistraturii, or chiar autorul indică în art.19 alin.(2) din Proiectul Legii că „Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022”.

Cu respect,

**Procuror-șef al
Procuraturii Anticorupție**

Digitally signed by Dragalin Veronica
Date: 2023.06.22 16:55:28 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Veronica DRAGALIN

Ex. R.Porubin
Tel.:069999585

CONSILIUL SUPERIOR
al MAGISTRATURII
din REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA COMRAT
SEDIUL CENTRAL

ВЫСШИЙ СОВЕТ МАГИСТРАТУРЫ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
СУД КОМРАТ
ОФИС КОМРАТ

MD-3800, UTA Gagauzia
mun. Comrat, str. Lenin 242,
tel/fax: 0-298-2-32-30
e-mail jco@justice.md

MD-3800, АТО Гагаузия
мун. Комрат, ул. Ленина 242,
тел/факс: 0-298- 2-32-30
* e-mail jco@justice.md

Nr. 9102 din " 21 " iunie 2023

Ministerul Justiției al RM
Secretar de Stat
Stanislav Copetchi
email: secretariat@justice.gov.md
diana.melenciuc@justice.gov.md

La interpelarea Dvs. nr.de ieșire 03/5214 din 16.06.2023
(de intrare 7826 din 16.06.2023)

În ceea ce privește avizarea repetată a proiectului *Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023)*, judecătoria Comrat comunică că nu sunt careva obiecții.

Președinte
al Judecătoriei Comrat
Ex. Demerji L.C. 0(298)23230

IGOR BOTEZATU

**CONSILIUL SUPERIOR AL
PROCURORILOR**

**THE SUPERIOR COUNCIL
OF PROSECUTORS**

*mun. Chișinău,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 73
tel.022-828501 e-mail:aparat@esp.md*

*Chisinau city,
73, Ștefan cel Mare și Sfânt
tel.022-828501 e-mail:aparat@esp.md*

22 iunie 2023 nr.5/1-01d/23-1629
La nr.03/5214 din 16.06.2023

Doamnei Veronica MIHAILOV-MORARU
Ministra justiției

Vă prezentăm *infra*, opinia elaborată de către membrii-procurori din cadrul Consiliului Superior al Procurorilor în contextul reavizării proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, înregistrat cu numărul unic 386/MJ/2023.

Anexă: potrivit textului.

Cu respect,

**Președinte al Consiliului
Superior al Procurorilor**

Digitally signed by Motuzoc Angela
Date: 2023.06.22 17:06:05 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Angela MOTUZOC

OPINIE

asupra Proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

Exprimăm *infra* poziția elaborată urmare a analizării, repetate, a Proiectului de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și menționăm că procedura de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor a fost expres criticată de GRECO cu prilejul adoptării celui de-al doilea Raport intermediar de conformitate în cadrul runde patru de evaluare a Republicii Moldova referitoare la „Prevenirea corupției în ceea ce privește membrii parlamentarilor, judecătorilor și procurorilor”, fiind indicat că „[...] **verificarea propusă pentru anumite categorii de judecători, precum și rolul sporit al ministrului justiției în convocarea Adunării Generale a judecătorilor afectează în mod negativ punerea în aplicare a anumitor recomandări restante și ar putea anula realizările obținute până în prezent.**”¹

Textul Proiectului de lege a păstrat aceleași curențe și conține o multitudine de coliziuni juridice rămase nerezolvate, fapt care nu este compatibil cu valorile și principiile ordinii juridice bazate pe rigorile statului de drept.

Astfel, de principiu, nu se susține acest mecanism, fapt invocat de mai multe ori în discuții cu reprezentanții mecanismelor de monitorizare.

Ținând cont de riscul impactului puternic al unei puteri a statului asupra alteia, este absolut necesar ca o asemenea procedură să se efectueze exclusiv în interiorul competențelor Consiliului Superior al Magistraturii și respectiv, Consiliului Superior al Procurorilor, fără ca atribuțiile acestor autorități să fie diluate prin alte entități sau organisme create ad-hoc, care comportă multiple lacune de natură juridică.

I. Considerații de principiu.

Pentru a asigura o analiză obiectivă a situației, este necesar să remarcăm și faptul că însăși Comisia de la Veneția manifestă un anumit grad de reticență față de procedurile de „vetting”, care sunt văzute ca măsuri de excepție, pasibile de a fi puse în aplicare doar în circumstanțe ieșite din comun.²

Astfel, Comisia de la Veneția recunoaște că amploarea crizei din sistemul judiciar și presupusa (in)eficiență a organelor și a mecanismelor anticorupție existente sunt chestiuni de fapt care necesită o cunoaștere aprofundată a contextului național. De exemplu, într-o opinie privind Albania, Comisia de la Veneția a conchis că verificarea extraordinară nu era „doar justificată, ci și necesară” pentru a soluționa problema corupției generalizate. Această concluzie a fost formulată în contextul unui larg consens național cu privire la necesitatea verificării, care a condus la un vot cvasi-unanim în Parlament în sprijinul reformei constituționale care institua un mecanism de verificare. În schimb, Comisia de la Veneția a fost mai critică față de inițiative similare în alte contexte – de exemplu, în Croația, unde a afirmat că îmbunătățirea mecanismelor existente ar fi „în mod clar preferabilă” verificării de securitate. În Republica Moldova, opiniile privind necesitatea unei verificări complete sunt polarizate: opinia insistentă a majorității

¹ GrecoRC4(2023), adoptat pe 24.03.2023, publicat pe 19.05.2023, §75

² Avizul intermediar (2015) al Comisiei de la Veneția în privința Albaniei.

parlamentare, a reprezentanților comunității internaționale și a unor ONG-uri locale implicate în monitorizarea și susținerea procesului de reformă a fost că sunt necesare măsuri atât de radicale. Reprezentanții sistemului judiciar și ai procuraturii au susținut, în schimb, că verificarea completă propusă nu va atinge obiectivele declarate, ci ar supune judecătorii și procurorii individuali unui stres enorm, le va pune în pericol independența și va submina buna funcționare a sistemului judiciar.³

Pomind de la aceste constatări reținem importanța existenței unui consens la nivel național referitor la necesitatea efectuării evaluării externe a judecătorilor și procurorilor.

Subliniem că acesta nu a fost obținut de către autoritățile naționale, or opinia privind necesitatea unei asemenea proceduri continuă să rămână la fel de polarizată și intens criticată nu doar de către corpul profesional al judecătorilor și procurorilor, dar și de mai mulți reprezentanți ai altor profesii.

În avizul anterior Comisia de la Veneția a ridicat o problemă serioasă referitoare la riscul unei proceduri de verificare repetate, menționând că „[...] Există pericolul ca un exercițiu similar de verificare să fie repetat la un moment dat în viitor, când o altă forță politică va câștiga alegerile. Acest lucru ar fi devastator pentru independența și eficiența sistemului judiciar bazat în mare măsură pe stabilitatea mandatelor judiciare, care nu ar trebui puse sub semnul întrebării de fiecare dată când se formează o nouă majoritate în Parlament.”⁴

Comisia de la Veneția și DGI au recomandat „stabilirea unor restricții care să garanteze caracterul temporar al procesului de verificare, precum și stabilirea obstacolelor legale împotriva prelungirii arbitrare a acestuia.”⁵

S-a menționat că „Totuși, prevederile rămân declarative și nu obligă niciun legislator viitor care ar putea decide să repete procesul de verificare. Singura garanție împotriva unui asemenea scenariu este mai cutând politică decât legală: propunerea actuală pare să aibă sprijinul principalilor parteneri internaționali ai Republicii Moldova, ceea ce nu ar fi neapărat cazul în viitor. Referitor la barierele legale din calea încercărilor repetate de a verifica judecătorii și procurorii, o consolidare constituțională a unor prevederi ar putea face imposibilă sau cel puțin dificilă o asemenea verificare repetată.”⁶

Problema a rămas nesoluționată, nu a fost identificată o soluție adecvată, iar riscul ca în viitor acest precedent să fie re-considerat de către un legislator viitor este foarte mare. Impactul ca puterea judecătorească să fie intempestiv „verificată” de către celelalte puteri ale statului, făcându-se trimitere mereu la aceste proceduri – este foarte ridicat.

II. Probleme de substanță.

La o primă lecturare a proiectului sunt vădite mai multe lacune, după cum urmează:

a) La elaborarea unui act normativ este necesar să se respecte principiile coerenței, consecutivității, stabilității și predictibilității normelor juridice, ceea ce nu se poate reține în raport cu redacția literelor c) și d) din alin.(1) art.3 din proiect.

³ Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023 referitoare la proiectul de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, pct.18

⁴ Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023, pct.21

⁵ Idem, pct.22

⁶ Idem, pct.24

Pentru ca textele în speță să corespundă principiilor amintite, **propunem** formularea acestora similar lit.a) din același alineat, **după cum urmează**:

„c) procurorii care din 1 ianuarie 2017 până la data intrării în vigoare a prezentei legi au exercitat funcția de Procuror General, adjuncți ai acestuia, procurori șefi ai secțiilor Procuraturii Generale, inclusiv cei care au ocupat aceste funcții sau care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an;

d) procurorii care din 1 ianuarie 2017 până la data intrării în vigoare a prezentei legi au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, inclusiv cei care au ocupat aceste funcții sau care au asigurat interimatul acestora pentru o perioadă mai mare de un an.”

Totodată, autorii proiectului nu au remediat situația referitoare la exceptarea de la evaluare a persoanelor care deși au deținut aceste funcții, începând cu anul 2017, însă până la adoptarea acestei legi sau până la notificarea lor despre evaluare, vor depune cereri de demisie. Este un non-sens juridic ca aceștia să mai fie evaluați dacă la data intrării în vigoare a legii ei au demisionat din sistemul procuraturii sau dacă vor demisiona până a fi notificați despre evaluare. Autorii proiectului nu au anticipat situațiile respective, fără să țină cont de faptul că legea trebuie să fie clară și previzibilă.

Existența unor comentarii în nota informativă nu rezolvă din punct de vedere juridic situația, deoarece nemijlocit în lege aceștia nu sunt exceptați de la evaluare, nefiind făcute precizările de rigoare expres în textul legii.

Persistă, astfel, un impas logico-juridic în aplicarea legii, pentru că ar putea fi atinse drepturile persoanelor care de mult timp nu mai sunt procurori.

Propunem ca pentru a reglementa situația descrisă într-un mod explicit și fără echivoc să fie îmbunătățit textul lit.d) de la alin.(2) potrivit următoarei redacții:

„d) categoriile de judecători și procurori prevăzute la alin. (1) lit. a), c) și d), dar care la data intrării în vigoare a prezentei legi sau care până la inițierea evaluării nu activează în sistemul judecătoresc sau al procuraturii.”

b) În art.3 alin.(4) din proiectul de lege sintagma „indiferent de motivul invocat” nu se integrează în logica juridică a raporturilor inerente vieții persoanei, nefiind compatibilă cu principiile de drept și urmează a fi făcute ajustările corespunzătoare (e.g. să se fixeze situațiile neimputabile unei persoane), deoarece situații factologice pot fi multe, iar durata în timp a însăși procedurii nu poate fi anticipată. Din aceste motive nu este proporțional și nu pot fi limitate atât de sever drepturile persoanelor vizate de aceste proceduri.

c) Totodată, alin.(6) al art.5 din proiect prevede o formă de imunitate a membrilor comisiei pe domeniul investigării penale a acestora. Textul normei tace referitor la situația urmăririi penale și soluția procesuală care ar putea fi emisă în cazul neexprimării acordului de către comisie. Această normă juridică este cu caracter procesual. Or, temeiurile de încetare sunt prevăzute doar de Codul de procedură penală - unica lege procesual penală.

Mai mult, art.2 alin.(4) din Codul de procedură penală reglementează că „Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod”. De asemenea, apar următoarele întrebări:

- urmărirea penală va putea fi reluată după încetarea calității de membru?

- care este oportunitatea acordului comisiei dacă un membru comite infracțiuni care nu se referă la activitatea exercitată de comisie. (spre ex: infracțiuni în domeniul transporturilor, contra vieții și sănătății, etc.)

De asemenea, prezentul proiect nu a ținut cont de compatibilitatea cu termenul de „infracțiune flagrantă” din art.513 din Codul de procedură penală și întrebarea ce rezultă – ce se întâmplă dacă membrul comisiei de evaluare comite o infracțiune împotriva vieții și sănătății, dar infracțiunea nu este flagrantă și este descoperită peste un timp? Care este rațiunea ca în acest caz să fie necesar acordul comisiei? În concluzie, limitele largi ale acestei imunități nu au justificare rezonabilă și obiectivă.

d) O îngrijorare ce însoțește analiza actualei redacții a acestui proiect de lege se referă la independența comisiilor de evaluare prin prisma respectării reprezentării proporționale a majorității și a opoziției.

La acest aspect, Comisia de la Veneția și DGI au sugerat îmbunătățirea prevederilor normative ale art.6 din proiectul de lege, care se referă la proiectarea instituțională a comisiilor de evaluare, prin garantarea pentru opoziția parlamentară de a-și alege candidatul în componența acestora.⁷

Cu referire la dispoziția art.6 din proiectul de lege, Comisia de la Veneția a constatat că „...Totuși, posibilitatea teoretică a unui asemenea blocaj încă există, astfel încât proiectul de lege ar trebui să garanteze că opoziția parlamentară obține alegerea candidatului său în calitate de membru al CE, chiar dacă majoritatea nu aprobă acest candidat.”⁸

Modificarea ce a fost introdusă se regăsește la alin.(3) de la art.6 din proiect și stipulează că :[...] „Candidatul poate fi respins de către Parlament doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1). Decizia de respingere poate fi contestată potrivit Codului Administrativ”, în rest textul normei a rămas neschimbat. Aceasta, însă, deloc nu rezolvă dificultatea semnalată, iar de esență problema rămâne aceeași.

Autorii proiectului nu au asigurat îndeplinirea recomandării experților, păstrând redacția dispoziției de referință fără modificări esențiale, astfel încât persistă un potențial pericol ca majoritatea parlamentară să poată bloca alegerea candidatului opoziției în componența comisiilor de evaluare, iar acestea să poată activa și în lipsa acestuia.

Algoritmul formulat de alegere a candidatului opoziției nu asigură posibilitatea reală a numirii acestuia. Votul din Parlament se bazează pe o discreție firească ce însoțește voința legislatorului și chiar dacă se contestă în instanța de judecată, aceasta nu se poate substitui voinței forului legislativ.

e) Proiectul a păstrat noțiunile de „comportament arbitrar” și „acte arbitrare”. Autorii au adăugat sintagma „care se referă la situațiile când Curtea europeană a drepturilor omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă.”, însă aceasta nu aduce plus-valoare, nu rezolvă problema invocată și nu poate fi considerată îmbunătățire.

Ba dimpotrivă, extensia de referință generează o mare confuzie juridică și prezintă riscuri majore de a fi o problemă în aplicare. Conținutul normei este un non-sens juridic,

⁷ Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023, pct.44

⁸ Idem, pct.39

deoarece CtEDO stabilește încălcări a drepturilor prevăzute de Convenția europeană a drepturilor omului, dar nu se pronunță asupra vinovăției judecătorilor sau procurorilor.

Mai mult de atât, fără a încadra în acest aviz prea multă teorie juridică, considerăm că este vădită disonanța între natura și semnificația termenilor utilizați.

Este foarte inadecvat să se reglementeze o asemenea competență comisiei de evaluare, deoarece concluzia privind „comportamentul arbitrar” și „act arbitrar” poate să aparțină doar unei instanțe de judecată și numai în limitele unui proces reglementat de ordinea juridică, dar nu de un organism creat ad-hoc.

Concomitent, o asemenea atribuție deviază de la scopul declarat al legii, depășește limitele pe care le poate avea verificarea integrității financiare și etice a procurorilor și este inadmisibilă din perspectiva echității procedurilor.

Un asemenea transfer de competență distorsionează substanța principiilor de drept și excedă, fără o justificare relevantă, câmpul constituționalității procedurilor de verificare a judecătorilor și procurorilor.

În egală măsură, calitățile profesionale ale membrilor comisiei, care pot fi specialiști în următoarele domenii: drept, economie, fiscalitate, finanțe, nici într-un caz nu asigură că ei pot decide ce este „grav” și ce este „act arbitrar”, „comportament arbitrar”, aceasta fiind competența exclusivă a unei instanțe de judecată, ceea ce nu este cazul de față.

f) Menținem poziția expusă anterior referitor la sintagma „dubii serioase” din conținutul art.11 alin.(3) din proiect, reținând următoarele:

Este neconformă dreptului la un proces echitabil, adoptarea unei soluții de nepromovare a evaluării, în baza unor „**dubii serioase**” privind conformitatea acestuia (subiectului evaluării) cu unul sau mai multe criterii prevăzute la art. 11.

Consecințele sunt foarte severe: eliberarea din funcție cu interdicția de a exercita funcția de procuror sau judecător timp de 7 ani, lipsirea de dreptul la indemnizația unică de concediere, precum și lipsirea de dreptul la pensie specială, ceea ce înseamnă că și garanțiile trebuie să fie pe măsură.

Standardul „dubiilor serioase” nu a fost clarificat deși Comisia de la Veneția a subliniat riscurile și viciile conexe.

Pentru respectarea conformității cu art.6 CEDO, în cadrul procedurilor de evaluare este necesar de a fi asigurat standardul de probă „dincolo de orice dubiu rezonabil”.

Prin urmare, considerăm că sintagma „dubii serioase” din conținutul art.11 alin.(3) ar trebui substituită cu textul „probe suficiente”.

Într-un alt registru, este de menționat că în cadrul unui proces civil, standardul probei este mai redus decât standardul probării „dincolo de orice dubiu rezonabil”, care operează în procesele penale. **Standardul balanței probabilităților**, care operează în procesul civil, presupune ca instanțele să constate că un fapt este stabilit dacă sunt convinse că probabilitatea ca faptul să fi avut loc este mai mare decât probabilitatea ca faptul să nu fi avut loc.⁹

Modificarea introdusă la art.18 alin.(2) conform căreia „Consiliul Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliul Superior al Procurorilor va ține cont de existența

---

⁹ Avizul Curții Constituționale ACC nr.1 din 15.03.2022 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 46 din Constituție (presunția dobândirii licite a bunurilor de către persoanele care exercită funcții publice) (sesizarea nr. 249c/2021), pct.31

dovezilor” nu rezolvă în sine situația, deoarece organul de autoadministrare examinează speța strict în baza dosarului primit de la comisie, or, în această formulă este ireal a considera că anumite circumstanțe vor fi apreciate într-un mod diferit, dacă autoritatea publică nu dispune de alte informații. Respectiv, este iluzorie aprecierea că problema, în sine, a fost remediată, atât timp cât nu este susținută de criterii fixe și previzibile.

De asemenea, se impune excluderea interdicției exercitării funcției de judecător sau, după caz, procuror, precum și funcții de demnitate publică timp de 7 ani, care sunt consecințe vădit disproporționate cu natura juridică a procedurii. De asemenea, se impune consolidarea garanțiilor în cadrul evaluării astfel încât, acestea din urmă să corespundă art.6 CEDO.

g) Rămâne a fi actuală problema definirii și aplicării criteriilor de evaluare stabilite în art.11 din proiectul de lege.

Aferent acestor aspecte noi am semnalat anterior mai multe probleme și aceleași argumente rămân valabile, pe care le reiterăm:

„Totuși, din proiect nu rezultă care sunt elementele acestei proceduri, care va fi competența comisiei la această etapă, cum se vor rezolva suprapunerile de competență cu alte organe stabilite prin legi.

Regimul de integritate și aspectele aferente acestuia, precum și modul de efectuare a verificărilor, fac obiectul mai multor acte legislative din cadrul normativ național:

✓ *Legea privind verificarea titularilor și candidaților la funcțiile publice nr.271 din 18.12.2008;*

✓ *Legea privind evaluarea integrității instituționale nr.325 din 23.12.2013;*

✓ *Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr.132 din 17.06.2016;*

✓ *Legea integrității nr.82 din 25.05.2017;*

✓ *Legea privind avertizorii de integritate nr.122 din 12.07.2018.*

Cumulul acestor acte normative răspunde, într-o manieră clară și previzibilă, modului de aplicare în practică a tuturor standardelor relevante domeniului indicat, stabilind principii, reguli fixe și proceduri care au, în final, obiectivul de a verifica agenții publici sub aspectul respectării regimului de integritate.

În aceste condiții nu este clar care va fi activitatea Comisiei pe această dimensiune:

• *care vor fi competențele de a analiza proceduri care deja s-au finalizat și există hotărâri definitive în acestea, se va ține cont în aceste cazuri de aplicabilitatea principiului ”puterea lucrului judecat”?*

• *va avea comisia competență de a redeschide careva proceduri finalizate?*

• *cum se va interpreta solicitarea/oferirea către comisie a informațiilor din proceduri aflate în curs de examinare?*

• *se pune în discuție riscul încălcării (de către comisie) a standardului de confidențialitate a verificărilor până la adoptarea hotărârilor, de asemenea, a principiului prezumției nevinovăției, care este un element fundamental al procesului echitabil?*

Vom nota în acest context, că în orice caz, chiar și instituirea măsurii de „vetting” nu este suficientă pentru a neglija valențele procesului echitabil, una dintre care este prezumția de nevinovăție, deoarece în caz contrar există riscul creării de precedente

periculoase care să altereze standardul de independență a justiției, prin neîncrederea profesioniștilor din domeniu că garanțiile statutului lor vor fi respectate.

Este important să menționăm că în avizul Comisiei de la Veneția, atunci când a fost analizată procedura de evaluare cu titlu extraordinar a judecătorilor ucraineni, s-a menționat că „respectarea de către judecător a criteriilor etice și anticorupție ar trebui să se bazeze numai pe fapte deja stabilite de autoritățile competente”¹⁰.

Respectiv, este clar că nu poate fi pusă în discuție valoarea concluziilor organelor care activează în conformitate cu proceduri prevăzute de lege, consacrate la nivel internațional, iar desconsiderarea unor asemenea concluzii, chiar și în regimul ad-hoc al unei urgențe stabilite la nivel național, poate să fie o măsură exagerată.

Considerăm, de asemenea, că datorită regimului sancționator aplicat în cazul nepromovării evaluării externe sau, în particular datorită naturii și gravității pedepsei – eliberarea din funcție a procurorului și judecătorului precum și interdicția exercitării funcției de procuror sau, după caz judecător timp de 7 ani, cade sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție- dreptul la un proces echitabil.

Cu privire la aceste aspecte indicăm statuările CtEDO:

„În ceea ce privește procedura de lustrare, Curtea a concluzionat că predominanța aspectelor cu conotații penale (natura infracțiunii – falsa declarație de lustrare – natura și gravitatea pedepsei – interdicția de exercitare a anumitor profesii pentru o perioadă lungă) poate plasa aceste proceduri sub incidența laturii penale a art. 6 din Convenție [Matyjek împotriva Poloniei (dec.); a contrario, a se vedea Sidabras și Dziautas împotriva Lituaniei (dec.)]”

În aceste condiții, criteriile de evaluare și garanțiile aplicabile în cadrul procesului de evaluare trebuie să fie suficient de înalte încât să corespundă conformității prevederilor articolului 6 CEDO.”

h) Modificările propuse pentru art.11 alin.(3) lit.a) și b) nu respectă recomandările Comisiei de la Veneția din pct.71. „[...] Judecătorii și procurorii nu trebuie pedepsiți pentru nerespectarea normelor, care nu au existat la momentul săvârșirii faptei, care li se impută.”¹¹

Obligația de declarare a cheltuielilor potrivit art.4 din Legea nr.133/2016 privind declararea averii și a intereselor personale a fost introdusă în anul 2021¹², ceea ce face excesivă povara față de subiecții evaluării, deoarece trebuie să facă dovada cheltuielilor pentru perioade în care nu erau obligați să țină evidența acestora.

O altă problemă de drept se ridică în privința procurorilor care au o vechime de muncă în calitate de procuror mai mică de 12 ani și, corespunzător, în ultimii 12 ani au deținut și alte funcții decât cea de procuror (în care posibil nu au fost obligați să depună declarația de avere și interese personale). În opinia noastră este absolut nejustificată impunerea unei asemenea obligații persoanelor pentru perioada de timp care nu se circumscrie funcției de procuror sau în general, verificării averii și intereselor personale.

Atenționăm că răspunderea penală pentru includerea intenționată a unor date incomplete sau false, neinclusiunea intenționată a unor date în declarația de avere și interese personale este prevăzută de art.352¹ alin.(2) din Codul penal și termenul de prescripție este de 5 ani, ceea ce condiționează, vădit, necesitatea reducerii termenelor

¹⁰ CDL-AD(2015)007, pct.64

¹¹ CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023, pct.71

¹² Legea nr.130/2021 pentru modificarea unor acte normative

incluse în art.11 alin.(3), de altfel, existând un risc major de contradicție și incompatibilitate juridică între principiile de drept incidente.

Mai mult de atât, având în vedere că termenul de prescripție pentru determinarea obligațiilor fiscale este de 4 ani¹³, iar termenul de prescripție pentru stingerea obligației fiscale este de 6 ani¹⁴, propunem ca termenii indicați în alin.(3) din art.11 să fie revăzuți, mai ales că și Comisia de la Veneția a sugerat revizuirea în lumina contextului specific național al plafoanelor stabilite de proiectul de lege în ceea ce privește criteriile de avere inexplicabilă, donații nedeclarate sau restanțe fiscale.¹⁵

În acest sens, **propunem** reducerea acestor termene, după cum urmează:

- pentru art.11 alin.(3) lit.a) – de la 12 ani la 6 ani;
- pentru art.11 alin.(3) lit.b) – de la 10 ani la 3-4 ani.

În egală măsură, atenționăm și asupra recomandării Comisiei de la Veneția de a acorda o atenție deosebită normelor privind donațiile, în special între părinți și copii într-o societate cu relații strânse în interiorul familiei,¹⁶ care nu a fost nicicum reflectată în procesul de îmbunătățire a proiectului de lege, iar regulile privind verificarea acestora au rămas aceleași.

i) Potrivit proiectului evaluarea va cuprinde perioada de 12 ani anteriori din activitatea procurorului, care vor fi verificați conform acestei proceduri.

Este nefiresc, lipsit de sens și în contradicție cu principiile consacrate ale dreptului să se intervină în acest fel față de judecători și procurori.

Trebuie menționat că acum 12 ani în Republica Moldova acționa un anumit cadru legislativ privind declararea averii și intereselor personale, erau în vigoare reguli fixe privind integritatea judecătorilor și procurorilor.

Respectiv, este contrar principiului neretroactivității legii și împotriva securității raporturilor juridice să se ceară procurorilor trecerea unor proceduri bazate pe criterii despre care nici nu știau acum 12 ani și nici nu aveau obligația să le cunoască sau să se conformeze acestora.

Au fost neglijate și încălcate reguli juridice elementare, nefiind compatibilă această situație cu exigențele statului de drept.

j) Potrivit art.11 alin.(7) din proiect „La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)–(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilită pentru Comisia de evaluare.” Considerăm asemenea dispoziție ca fiind în măsură să încalce principiul puterii lucrului decis, în sensul art.140 din Codul administrativ. Prin prevederea în speță se alterează disproporționat și necorespunzător ordinea juridică națională și se creează riscul reconsiderării unor hotărâri sau încălcării securității juridice.

---

¹³ Art.264 din Codul fiscal

¹⁴ Art.265 din Codul fiscal

¹⁵ Opinia CDL-AD(2023)023 follow-up comună a Comisiei de la Veneția și a Directoratul General pentru drepturile omului și statul de drept (DGI) al Consiliului Europei cu privire la opinia comună asupra proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (CDL-AD (2023)005), pct.22

¹⁶ Ibidem

k) Considerăm lit.b) alin.(3) din art.12 lipsită de previzibilitate juridică, deoarece nu putem lăsa la latitudinea comisiei de evaluare stabilirea conținutului chestionarului de etică. Legea trebuie să prevadă cel puțin reperele minime ale chestionarului în speță, mai ales că este vorba de o procedură extraordinară, iar criteriile privind orice evaluare a procurorilor și judecătorilor trebuie obligatoriu să fie stabilite la cel mai înalt nivel, în lege, după cum afirmă standardele de specialitate.

l) La art.12 alin.(4) teza a doua „Lipsa unei justificări rezonabile pentru refuzul de a prezenta sau neprezentarea în termen a declarațiilor sau a chestionarului de etică reprezintă temei pentru constatarea de către comisia de evaluare a nepromovării evaluării.”, urmează a fi exclusă, deoarece această consecință contravine drepturilor subiecților vizați.

Neprezentarea declarațiilor sau chestionarului nu poate să justifice o nepromovare automată, prin efectul legii, deoarece este vorba de un raport juridic între stat și individ și nu se poate considera că fără aportul subiectului de evaluare, comisia nu își va putea exercita atribuțiile.

Atât judecătorii, cât și procurorii prezintă declarații anuale cu referire la venituri și interese personale, respectiv nu se poate susține că nu există surse de informare și în asemenea condiții dacă persoana nu prezintă sau refuză să prezinte declarațiile sau chestionarul de etică, comisia de evaluare are posibilitatea să efectueze investigațiile în baza informațiilor acumulate și puse la dispoziția sa de către autoritățile naționale competente cu care colaborează, precum Autoritatea Națională de Integritate, Serviciul Fiscal, Serviciul Vamal, etc.

m) Prevederile alin.(5) din art.17 trebuie excluse, or, acestea impun un efect juridic automat, care însă nu este compatibil cu principiul preeminenței dreptului și cel al securității juridice.

Potrivit constatărilor Curții Constituționale, expuse în Hotărârea nr.4/2023 din 09.02.2023 „38.[...] prin suspendarea de drept a judecătorului în privința căruia colegiul disciplinar a propus eliberarea din funcție, fără a prevedea posibilitatea de a contesta în mod separat această măsură preventivă, afectează însăși esența dreptului de acces la justiție și încalcă articolele 20 și 116 din Constituție. Măsura suspendării de drept din funcție a judecătorului este disproporționată și, așadar, neconstituțională, pentru că nu oferă posibilitatea beneficierei de garanțiile inerente acestor articole.”

n) La art.18 alin.(1) teza a doua, propunem excluderea sintagmei „doar dacă probează că a fost în imposibilitate de a le prezenta anterior”, întrucât aceasta limitează disproporționat drepturile subiectului evaluării. Procedura de evaluare externă este o procedură extraordinară, **impusă** procurorilor și judecătorilor, respectiv subiectul evaluării trebuie să beneficieze de suficiente garanții, astfel încât să poată prezenta documentele considerate relevante în susținerea poziției sale la fiecare etapă.

o) Competențele Consiliului Superior al Procurorilor sunt diluate deoarece potrivit art.18 din proiect, Consiliul Superior al Procurorilor își formulează hotărârea doar în baza raportului remis de Comisie.

Este incorect și impropriu ca atribuțiile Consiliului Superior al Procurorilor să fie limitate de o așa manieră. Consiliul Superior al Procurorilor trebuie să dispună de posibilitatea de a solicita/administra de sine stătător acte în această procedură, dar nu să fie limitat doar de ceea ce îi va furniza Comisia de evaluare.

Curtea Constituțională a reținut că „[...] **Orice redistribuire a competențelor de luare a deciziilor care afectează în mod substanțial mandatul constituțional al unei autorități pretinde un amendament constituțional. În sens contrar, va fi compromis scopul creării unei asemenea autorități la nivel constituțional** (a se vedea Opinia *amicus curiae* nr. 972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), § 22, 26).¹⁷

„[...] Consiliul ar trebui să urmeze legea, iar legislatorul ar trebui să nu-și depășească competența de legiferare pentru a împiedica Consiliul Superior al Procurorilor să-și exercite mandatul constituțional (Opinia *amicus curiae* nr.972/2019 despre amendamentele la Legea cu privire la Procuratură (CDL-AD(2019)034), § 39).¹⁸

În concluzie considerăm justificat ca lucrările asupra acestui proiect de lege să continue, să implice real reprezentanții categoriilor profesionale vizate, argumentele cărora să fie analizate în mod real, dar nu formalist, dat fiind faptul că procedura de evaluare nu poate să fie un scop în sine, obiectivul la care ne aliniem trebuie să conștina în consolidarea calității actului de justiție în beneficiul cetățenilor.

---

¹⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr.13 din 21.05.2020, § 79

¹⁸ Idem, § 81

mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu, nr.70,
Republica Moldova, MD-2009, tel. (+ 373 22) 22
15 47, tel./fax:(+ 373 22) 22 52 27,
e-mail: info@csj.md

Chișinău, M. Kogalniceanu 70 street,
Republic of Moldova, MD-2009, tel. (+373
22) 22 15 47, tel./ fax: (+373 22) 22 52 27,
e-mail: info@csj.md

Nr. 368 din 20 iunie 2023

Ministerul Justiției al Republicii Moldova

secretariat@justice.gov.md
diana.melenciuc@justice.gov.md

Cu referire la scrisoarea Dvs. nr. 03/5214 din 16 iunie 2023 cu privire la avizarea repetată proiectul Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor, înregistrat la Cancelaria de Stat cu nr. unic **386/MJ/2023**, ajustat în baza avizelor recepționate, Curtea Supremă de Justiție Vă comunică următoarele:

Curtea consideră că mecanismul propus de evaluare a judecătorilor și procurorilor, este unul extrem de periculos, care generează riscuri substanțiale pentru buna activitate autorității judecătorești. În acest sens, caracterul unic al acestui exercițiu, în esență, este unul lipsit de fundament juridic puternic. În lipsa unor garanții constituționale în acest sens (fapt imposibil din punct de vedere politic), riscul repetării unui asemenea exercițiu este mai mult decât real, ceea ce va avea un efect devastator din punct de vedere al independenței justiției.

Subestimarea riscurilor aferente exercițiului de evaluare propus (demisia masivă a judecătorilor și procurorilor), va genera blocaje în activitatea instanțelor de judecată și a procuraturii și drept urmare, colapsul autorității judecătorești.

Acest instrument este unul iluzoriu și nu oferă nici o garanție în atingerea scopurilor propuse de autor: asigurarea numirii unor judecători și procurori imparțiali și integri; eliminarea din sistem a judecătorilor și procurorilor lipsiți de integritate.

La fel, Curtea remarcă că spre deosebire de exercițiul de evaluare a candidaților la funcțiile de membru CSM, evaluarea propusă în prezentul proiect afectează direct stabilitatea mandatului judecătorului (art. 116 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova). Având în vedere criteriile de evaluare propuse, limitele controlului judecătoresc în privința hotărârilor CSM precum și consecințele nepromovării evaluării, proiectul ridică serioase semne de întrebare din perspectiva drepturilor prevăzute în Constituție și art. 6 (dreptul de acces la instanță trebuie să fie „concret și efectiv”) și 8 CEDO (proportionalitatea la aplicarea sancțiunii).

Având în vedere impactul și potențialele riscuri ale exercițiului de evaluare propus,

Curtea Supremă de Justiție avizează negativ proiectul

Digitally signed by Chișca-Doneva Tamara
Date: 2023.06.22 08:41:33 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

Tamara CHIȘCA-DONEVA
Președinte interimar

HOTĂRÂRE

demersul Cancelariei de Stat, referitor la avizarea proiectului de hotărâre a
Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind evaluarea externă a
judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023)

30 mai 2023
nr. 195/11

mun. Chișinău

Examinând demersul Cancelariei de Stat, referitor la avizarea proiectului de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023), audiind informația domnului Alexandru Postica, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii

CONSTATĂ:

Consiliul Superior al Magistraturii a recepționat demersul Cancelariei de Stat, referitor la avizarea proiectului de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor.

Potrivit autorilor, proiectul hotărârii de Guvern remis spre avizare este elaborat în contextul angajamentelor internaționale asumate de Republica Moldova pentru obținerea statutului de stat-candidat pentru aderare la Uniunea Europeană, precum și din:

- obiectivul 1.2.2, acțiunea „a) Elaborarea cadrului normativ cu privire la evaluarea extraordinară (externă) a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția” din Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022–2025, aprobate prin Legea nr. 211/2021;
- acț. 8.14 din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2023 „Elaborarea proiectului de lege cu privire la evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor în conformitate cu recomandările Comisiei de la Veneția”.

Prezentul proiect de lege reprezintă ultima etapă a procesului de evaluare externă a judecătorilor și procurorilor din instituțiile principale din domeniu. Proiectul cuprinde detalii despre subiecții evaluării, instituțiile ce vor fi implicate în procesul respectiv, procedura de evaluare, efectele promovării și eșuării procesului de evaluare, procedura de contestare ș.a.

În nota informativă se menționează că obiectul evaluării externe îl constituie integritatea etică și financiară a subiectului evaluării, iar criteriile de evaluare vor fi similare cu cele stabilite pentru evaluarea judecătorilor CSJ.

Proiectul reglementează crearea unui mecanism special de verificare (evaluarea extraordinară) a judecătorilor și a procurorilor de două comisii de evaluare (una pentru judecători și una pentru procurori), create special în acest scop. Fiecare comisie va fi compusă din 6 membri: 3 aleși de Parlament în mod proporțional și 3 aleși de Parlament cu majoritatea simplă dintr-o listă restrânsă de 6 candidați propuși de „partenerii de dezvoltare” ai Republicii Moldova (organizații și misiuni internaționale implicate în reforma judiciară). Proiectul de lege stabilește criteriile de fond pentru verificare și acordă comisiilor de evaluare competențe de investigare.

În procesul evaluării integrității, persoanei îi sunt verificate activele și cheltuielile sale, raportate la veniturile legale disponibile și declarate. În cazul constatării unor neconcordanțe ce depășesc vădit o marjă admisibilă, stabilită expres în proiectul de lege, între activele disponibile și cheltuielile suportate și veniturile legal disponibile, se consideră că subiectul nu a promovat evaluarea integrității. Verificarea bunurilor și cheltuielilor nu se limitează doar la subiectul evaluării, dar implică și membrii familiei acestuia.

Astfel, în cazul imposibilității persoanei evaluate de a-și justifica bunurile și cheltuielile, precum și sursa donațiilor, aceasta nu va promova evaluarea integrității.

De asemenea, aspectul de integritate presupune și verificarea cazurilor când judecătorii și procurorii nu au rezolvat starea de conflict de interese în activitatea lor.

Nepromovarea evaluării va avea drept consecință eliberarea din funcție a judecătorului/procurorului vizat. Proiectul prevede o marjă admisibilă de diferență între veniturile declarate și cele constatate/stilul de viață, astfel încât diferențele sau chestiunile minore ce nu pot fi justificate nu vor atrage după sine eliminarea din sistem.

Potrivit proiectului, aproximativ 140 de judecători urmează să treacă evaluarea externă:

a) toți președinții celor 15 instanțe și vicepreședinții de instanțe, inclusiv cei interimari, care au deținut funcțiile respective pentru o perioadă mai mare de un an, din 1 ianuarie 2017 până în prezent (circa 60 de persoane); b) toți judecătorii curților de Apel: Chișinău, Bălți, Comrat, Cahul (circa 80 de judecători).

În procesul de evaluare a integrității judecătorilor și procurorilor vor fi implicate următoarele structuri: 1) Comisia de evaluare a judecătorilor și Comisia de evaluare a procurorilor; 2) Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor; 3) Curtea Supremă de Justiție.

Procedura de evaluare va include următoarele etape principale:

1. anunțarea concursului de către CSM;
2. întocmirea listelor cu persoanele care urmează a fi evaluate;
3. colectarea datelor privind persoanele ce urmează a fi evaluate;
4. analiza datelor și examinarea acestora cu participarea persoanei evaluate și emiterea raportului Comisiei de evaluare;
5. examinarea raportului Comisiei de evaluare, de către CSM/CSP având opțiunile de a aproba sau respinge raportul Comisiei de evaluare;

6. contestarea hotărârii CSM/CSP în CSJ (dacă este cazul);

7. executarea hotărârii CSM/CSP

Subsidiar, proiectul prevede că subiecții care nu vor promova evaluarea externă vor fi eliberați din funcțiile deținute.

De asemenea, persoanele care nu vor promova procesul de evaluare, vor fi lipsite de dreptul de a exercita funcția de judecător/procuror timp de 7 ani, din data rămânerii definitive a hotărârii CSM (în cazul judecătorilor), ordinului Procurorului General (în cazul procurorilor), sau decretului Președintelui Republicii Moldova (în cazul Procurorului General), vor fi lipsite de dreptul la indemnizația unică de concediere, prevăzută de art. 26 alin. (3) din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, sau, după caz, prevăzută de art. 62 alin. (2) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, precum și vor fi lipsite de dreptul la pensie specială prevăzută de art.32 din Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, cu menținerea pensiei generale pentru limita de vârstă, conform condițiilor generale stabilite de Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii.

Examinând proiectul înaintat spre avizare Plenul Consiliului Superior al Magistraturii reține că, în avizul său din 14 martie 2023, Comisia de la Veneția a abordat o problemă serioasă referitoare la riscul unei proceduri de verificare repetate, menționând că „[...] Există pericolul ca un exercițiu similar de verificare să fie repetat la un moment dat în viitor, când o altă forță politică va câștiga alegerile. Acest lucru ar fi devastator pentru independența și eficiența sistemului judiciar bazat în mare măsură pe stabilitatea mandatelor judiciare, care nu ar trebui puse sub semnul întrebării de fiecare dată când se formează o nouă majoritate în Parlament.”¹

Comisia de la Veneția și DGI au recomandat „stabilirea unor restricții care să garanteze caracterul temporar al procesului de verificare, precum și stabilirea obstacolelor legale împotriva prelungirii arbitrare a acestuia”⁶, prin instituirea unor garanții constituționale.

Analizând proiectul de lege, CSM constată că recomandarea Comisiei de la Veneția privind neadmiterea unei verificări repetate a judecătorilor și procurorilor, deși a fost indicată în alin (1) art. 2 potrivit căruia evaluarea reprezintă un exercițiu excepțional, unic și limitat în timp, efectuat pentru verificarea integrității subiecților prevăzuți în art. 3 alin. (1), nu a fost însoțită de un proiect de modificare a Constituției Republicii Moldova, care să prevadă expres acest fapt.

Astfel, CSM menționează că proiectul remis spre avizare nu garantează caracterul excepțional al evaluării, or, pentru a asigura implementarea recomandărilor Comisiei de la Veneția e necesară modificarea constituțională.

La caz, relevante sunt constatările Comisiei de la Veneția, potrivit cărora, prevederile vizate rămân declarative și nu obligă niciun legislator viitor care ar putea decide asupra repetării procesului de verificare. Singura garanție împotriva unui

---

¹ Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023, pct.21 ⁶ Idem, pct.22

asemenea scenariu este mai curând politică decât legală: propunerea actuală pare să aibă sprijinul principalilor parteneri internaționali ai Republicii Moldova, ceea ce nu ar fi neapărat cazul în viitor. Referitor la barierele legale din calea încercărilor repetate de a verifica judecătoria și procurorii, o consolidare constituțională a unor prevederi ar putea face imposibilă sau cel puțin dificilă o asemenea verificare repetată.²

Plenul Consiliului reține că, aprobarea legii în varianta propusă nu corespunde spiritului recomandărilor Comisiei de la Veneția, riscând să fie un precedent periculos, iar riscul ca în viitor acest precedent să fie reconsiderat de către un legislator viitor este foarte mare. Impactul ca puterea judecătorească să fie intempestiv „verificată” de către celelalte puteri ale statului, făcându-se trimitere mereu la aceste proceduri – este foarte ridicat.

Aderent membrii CSM au evidențiat că în opinia sa Comisia de la Veneția a recomandat acordarea posibilității judecătorilor și procurorilor în cauză să poată solicita audierea în ședință închisă și asemenea ar trebui, de regulă, să fie admise, precum și să existe o procedură de contestare a acestora în cazul respingerii la CSM și, respectiv, CSP. În acest context, CSM constată că proiectul remis spre avizare nu cuprinde astfel de prevederi, care să ofere posibilitatea contestării cererii privind audierea în ședință închisă.

Având în vedere rolul Comisiei de la Veneția în consolidarea democrației, apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și la promovarea valorilor și principiilor justiției constituționale și a preeminenței dreptului, prin acordarea promptă a unor soluții constituționale pentru statele în tranziție, conform standardelor și bunelor practici în domeniu, CSM opinează ca fiind imperioase transpunerea recomandărilor Comisiei în actele normative ale Republicii Moldova, inclusiv în proiectul remis spre avizare.

Subsidiar, CSM indică asupra faptului că urmează a fi exclusă din varianta finală a proiectului prevederea potrivit căreia vor fi evaluați și președinții interimari ai instanțelor, care exercită funcția la momentul inițierii evaluării, dar exercită funcția mai puțin de 1 an. Această propunere este generată de necesitatea asigurării administrării efective a instanțelor, or, menținerea acestei prevederi ar putea fi catalizatoare pentru refuzul judecătorilor de a asigura interimatul funcției de președinte sau vicepreședinte al instanței.

O altă problemă evidențiată de membrii CSM ce necesită a fi reglementată în varianta definitivă a proiectului, vizează lipsa unor soluții pentru situația în care după intrarea în vigoare a legii judecătoria curților de apel vor demisiona.

Pentru evitarea unui blocaj instituțional, în eventualitatea numeroaselor demisii, CSM propune stabilirea unei proceduri prin care va fi posibilă suplinirea temporară a funcțiilor vacante formate astfel din rândul judecătorilor altor instanțe.

---

² Idem, pct.24⁸ Opinia comună CDL-AD(2023)005 din 14.03.2023, pct.44 ⁹ Idem, pct.39

La fel, Plenul CSM indică asupra faptului că este inerent ca proiectul definitivat să reglementeze procedura de evaluare și selecție a candidaților la funcții administrative până la constituirea Colegiului de evaluare și selecție a judecătorilor și candidaților. Astfel, CSM propune ca competența selectării candidaților la funcții administrative pentru perioada indicată supra să fie atribuită Consiliului Superior al Magistraturii, cu titlu de excepție. De menționat, că o astfel de prevedere va contribui la demararea concursurilor pentru suplinirea funcțiilor administrative, fapt ce va asigura realizarea indicatorilor de eficiență a activității instanței, iar în consecință vor fi sesizabile progrese în sistemul judecătoresc. Din această perspectivă însă urmează ca CSM să dispună de un personal calificat suplimentar, sau cel puțin ca personalul administrativ al CSM să dispună de garanțiile, inclusiv salariale care sunt atribuite secretariatului Comisiilor de veting.

În conformitate cu art. 24 alin. (1) și (2) al Legii nr. 947 – XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii adoptă hotărâri cu votul deschis al majorității membrilor săi, cu excepția cazului prevăzut în art. 19 alin.(4).

Din considerentele expuse supra, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii cu 3 (trei) voturi pro și 4 (patru) voturi contra, ale membrilor prezenți în ședința Plenului avizează proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023) cu propunerile sus menționate. Ținând cont de conținutul acestor recomandări se constată că proiectul nu a fost susținut în totalitatea sa de către majoritatea membrilor CSM.

Reieșind din cele expuse, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii, în temeiul art. 4, 17, 24 și 25 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, art. 15 alin. (12) din Legea nr. 26 din 10 martie 2022, art. 191 alin. (3) din Codul administrativ, Plenul Consiliului Superior al Magistraturii

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Se avizează negativ proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023), cu propuneri de îmbunătățire a proiectului vizat.
2. Hotărârea poate fi contestată la Curtea de Apel Chișinău în termen de 30 de zile.
3. Copia de pe prezenta Hotărâre se remite Cancelariei de Stat și se publică pe pagina web a Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md).

**Președintele ședinței Plenului
Consiliului Superior al Magistraturii**

Nina CERNAT

OPINIE JURIDICĂ (repetată)

la proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor

EXPEDIATĂ PRIN E-MAIL ȘI PUBLICATĂ PE CRJM.ORG

Nr./Data:	35/23 din 21 iunie 2023
Destinatari:	Ministerul Justiției, secretariat@justice.gov.md Persoană de contact: Diana MELENCIUC, Șef secție interimar, Direcția elaborare acte normative, e-mail: diana.melenciuc@justice.gov.md
Prezentată de:	Centrul de Resurse Juridice din Moldova (www.crjm.org) Persoane de contact: Vladislav GRIBINCEA, Director de Program, e-mail: vladislav.gribincea@crjm.org ; tel: +373 22 843 601 Andrei NASU, Consilier juridic, e-mail: andrei.nasu@crjm.org ; tel: +373 68 493 169

Această opinie este prezentată Ministerului Justiției, în copie Cancelarie de Stat, în contextul consultării publice repetate a proiectul de Lege privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (număr unic 386/MJ/2023), ajustat în baza avizelor și recomandărilor recepționate.

CRJM prezintă câteva propuneri de îmbunătățire a proiectului de lege. Acestea se referă în principal la:

- lărgirea cercului de subiecți supuși evaluării externe cu procurorii membri ai CSP, judecătorii și procurorii care nu au promovat pre-vettingul precum și primii clasați în concursurile pentru funcțiile supuse vettingului;
- reintroducerea interdicțiilor pentru persoanele care renunță la vetting și demisionează din sistem de adopta acte de dispoziție până la aprobarea demisiei și de a reveni în sistemul judecătoresc și în procuratură;
- reglementarea mai clară a remunerării membrilor naționali ai Comisiei de Vetting, deoarece formula menținută din Legea 26/2022 nu mai este valabilă;
- introducerea unei imunități suficiente pentru a proteja cu adevărat membrii comisiilor de vetting și secretariatul comisiilor;
- ajustarea criteriilor de evaluare a judecătorilor și procurorilor pentru a asigura cu adevărat o evaluare declină și credibilă;
- reintroducerea obligației de publicare a audierilor publice, pentru a spori încrederea în vetting și a proteja comisiile de atacuri;
- îmbunătățire a mecanismului de redactare și aprobare a raportului de evaluare, inclusiv prin acordarea unei ponderi sporite votului membrilor străini ai comisiilor;
- introducerea dreptului comisiilor de evaluare de a contesta hotărârile CSM prin care nu sunt urmate recomandările sale.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

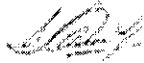
crjm.org

crjmoldiva

Propunerile și comentariile punctuale sunt anexate. Vă rugăm să nu ezitați să ne contactați pentru orice detalii sau clarificări suplimentare.

Cu deosebit respect,

Ilie Chirtoacă

Președinte

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Nr.	Textul existent sau propus de autorii proiectului	Modificări propuse de CRJM	Argumente/Comentarii
1	<p>Articolul 3. Subiecții evaluării</p> <p>(1) În temeiul prezentei legi sunt evaluați:</p> <p>d) procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, inclusiv interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu 1 ianuarie 2017, inclusiv cei care le exercită la data intrării în vigoare a prezentei legi;</p>	<p>Articolul 3. Subiecții evaluării</p> <p>(1) În temeiul prezentei legi sunt evaluați:</p> <p>d) procurorii care au exercitat funcția de procuror-șef al unei procuraturi și de adjunct al procurorului-șef al unei procuraturi, membru al Consiliului Superior al Procurorilor, inclusiv interimatul acestor funcții pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu <u>din</u> 1 ianuarie 2017, ~~inclusiv~~ <u>care le exercită până la data intrării în vigoare a prezentei legi;</u></p>	<p>Propunem includerea în lista subiecților evaluării a procurorilor care au exercitat funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor, având în vedere importanța acestor funcții pentru sistem și importanța deciziilor luate de către aceștia. Completarea cu o referință la Consiliul Superior al Magistraturii nu este necesară având în vedere că toți membrii CSJM au demisionat, iar unicul membru rămas oricum va fi evaluat, fiind judecător al curților de apel</p>
2	<p>e) procurorii procuraturilor specializate, inclusiv cei delegați în cadrul acestora;</p>	<p>e) procurorii procuraturilor specializate, inclusiv cei delegați în cadrul acestora și care au activat pentru o perioadă mai mare de un an, începând cu <u>1 ianuarie 2017, până la data intrării în vigoare a prezentei legi.</u></p>	<p>Propunem specificarea ca doar procurorii delegați în procuraturile specializate care au activat mai mult de 1 an în cadrul acestora să fie supuși evaluării. Considerăm că regula de 1 an este suficientă pentru ca evaluarea externă să-și atingă scopul scontat. La fel, reglementarea dată va fi similară cazurilor specificate la lit. a), c) și d) din prezentul articol.</p>
3	<p>g) candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale, care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025.</p>	<p>g) ~~candidații la funcțiile vacante din Procuratura Anticorupție și din Procuratura pentru Combaterea Crimelor Organizate și Cauze Speciale, care au câștigat concursurile până la 31 decembrie 2025.~~ <u>primii doi candidați clasati în concursurile finalizate până la 31</u></p>	<p>Considerăm necesar ca câștigătorii concursurilor pentru ocuparea tuturor funcțiilor enumerate în prezentul articol să fie supuși evaluării, ci nu doar candidații la funcțiile de procuror din procuraturile specializate. Este important ca toate persoanele noi care aspiră și au</p>

	<p><u>decembrie 2025 pentru toate funcțiile menționate la lit. a)-e);</u></p>	<p>șanse reale de a ocupa funcții care presupun evaluarea externă la fel să treacă prin procedura de vetting, ca și cu persoanele care deja sunt în funcție. În caz contrar va fi creată o asimetrie nejustificată față de persoanele care dețin funcțiile în raport cu persoanele care aspiră la aceste funcții. Pentru a reduce numărul persoanelor evaluate, propunem ca doar primii doi candidați clasaiți în concurs să fie evaluați. Evaluarea se va face după concurs. Dacă niciunui din cei 2 candidați nu vor trece vetting-ul, se va purcede la un nou concurs. Acest aspect însă trebuie menționat în completările la Legea cu privire la statutul judecătorului.</p>
4	<p><u>h) judecătorii și procurorii care au eșuat evaluarea prevăzută de Legea nr. 26/2022;</u></p>	<p>Propunem suplinirea listei subiecților evaluării cu judecătorii și procurorii care au eșuat evaluarea prevăzută de Legea nr. 26/2022 și candidații pentru CSM, CSP și colegiile acestora care nu au fost evaluați conform Legii 26/2022. Deși numărul candidaților care nu au promovat evaluarea nu va fi foarte mare, totuși, este important ca aceștia să treacă prin procedura de vetting, pentru a elimina, sau a confirma, suspiciunile și dubiile ce planează asupra lor.</p>
5	<p><u>i) candidații pentru Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor și colegiile acestora care nu a fost evaluați conform Legii 26/2022.</u></p>	<p>În ceea ce privește CSM, CSP și colegiile acestora, acest lucru trebuie menționat aici, având în vedere că multe funcții în aceste organe vor rămâne vacante chiar și după 1 septembrie 2023, și nu vedem cum Legea 26/2022 va continua să activeze după această dată.</p>

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@cjim.org
www.cjim.org

cjim.org

cjimoldova

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

6	<p>(2) Nu sunt supuși evaluării conform prezentei legi: d) judecătorii și procurorii care au asigurat interimatul funcțiilor prevăzute la alin. (1) lit. a), c) și d), dar care la data intrării în vigoare a prezentei legi nu activează în cadrul sistemului judecătoresc sau al procuraturii; e) judecătorii și procurorii care nu fac parte din categoriile menționate în alin. (1).</p>	<p>(2) Nu sunt supuși evaluării conform prezentei legi: d) judecătorii și procurorii care au asigurat interimatul funcțiilor prevăzute la alin. (1) lit. a), c) și d), dar care la data intrării în vigoare a prezentei legi nu activează în cadrul sistemului judecătoresc sau al procuraturii; e) d) judecătorii și procurorii care nu fac parte din categoriile menționate în alin. (1).</p>	<p>Propunem excluderea lit. d), or, prevederile alin.(1) din art.(3) se referă exclusiv la judecătorii și procurorii care se află în funcție, respectiv, litera în cauză este inutilă.</p>
7	<p>(4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (2) lit. c) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile. Depunerea cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motiv, se echivalează cu nepromovarea evaluării.</p>	<p>(4) Cererea de demisie depusă în condițiile alin. (2) lit. c) poate fi retrasă doar în interiorul termenului de 20 de zile. Depunerea cererii de demisie după expirarea acestui termen, indiferent de motiv, se echivalează cu nepromovarea evaluării. <u>De la data depunerii cererii de demisie, judecătorul sau procurorul respectiv nu adoptă și nu participă la adoptarea actelor de dispoziție.</u></p>	<p>Importanța acestei norme derivă din necesitatea excluderii posibilității de abuz și arbitriului din partea judecătorilor și procurorilor care au decis să nu treacă evaluarea, însă care încă se află în funcție. Pe ultima sută de metri aceștia ar putea să emite acte de dispoziție contradictorii, așa cum a fost în cazul judecătorilor de la CSJ care în 2023 și-au dat demisia pentru a nu trece evaluarea, însă care au emis până la demisie unele decizii greu de înțeles logic, însă cu implicații financiare majore.</p>
8	<p>(5) La data recepționării cererii de demisie, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor sau, după caz, Procurorul General informează despre aceasta comisia de evaluare corespunzătoare. Soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (3), cu informarea comisiei de evaluare despre hotărârea luată.</p>	<p>(5) La data recepționării cererii de demisie, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Superior al Procurorilor sau, după caz, Procurorul General informează despre aceasta comisia de evaluare corespunzătoare. Soluționarea cererii de demisie are loc în cel mult 10 zile de la expirarea termenului prevăzut la alin. (3), cu informarea comisiei de evaluare despre hotărârea luată. <u>Judecătorii și procurorii care au demisionat astfel nu pot candida pentru a deveni din nou judecători sau procurori timp de 7 ani.</u></p>	<p>Importanța acestei norme derivă din necesitatea excluderii posibilității ca judecătorii și procurorii să demisioneze doar pentru ca să nu fie supuși vetting-ului, iar peste un termen scurt (câteva luni – un an sau doi) să revină în sistem.</p>

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

9	<p>Articolul 4. Competența, mandatul și finanțarea activității comisiilor de evaluare</p> <p>(7) Membrii naționali ai comisiilor de evaluare beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu mărimea dublă a salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi.</p>	<p>Articolul 4. Competența, mandatul și finanțarea activității comisiilor de evaluare</p> <p>(7) Membrii naționali ai comisiilor de evaluare beneficiază lunar de o indemnizație echivalentă cu mărimea dublă a salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție, stabilit la data intrării în vigoare a prezentei legi. <u>În mărime de 125% din salariului de bază al judecătorului Curții Supreme de Justiție care a promovat evaluarea externă</u></p>	<p>Din câte se pare, persoanele care vor promova evaluarea vor primi o dublare de salariu. Prin urmare, formula de remunerare prevăzută în Legea nr. 26 nu mai este aplicabilă. Propunem ca membrii naționali ai comisiilor de evaluare să fie remunerați cu 125% din salariul judecătorilor CSI. Astfel, va fi asigurată acordarea salariilor la realitățile economice și va fi asigurat echilibrul și echitatea în raport cu alte persoane.</p>
10	<p>Articolul 5. Independența comisiilor de evaluare</p> <p>(6) Membrii comisiilor de evaluare și șefii secretariatelor acestora beneficiază de imunitate funcțională și nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în exercitarea mandatului și a atribuțiilor. Urmărirea penală împotriva acestora este pormită de Procurorul General, cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 243, 324-326 și 330² din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă, acordul respectiv nu este necesar.</p>	<p>Articolul 5. Independența comisiilor de evaluare</p> <p>(6) Membrii comisiilor de evaluare și șefii secretariatelor acestora beneficiază de imunitate funcțională și nu pot fi trași la răspundere pentru opinia exprimată în exercitarea mandatului și a atribuțiilor. Urmărirea penală împotriva acestora este pormită de Procurorul General, ~~cu acordul comisiei de evaluare corespunzătoare. În cazul infracțiunilor specificate la art. 243, 324-326 și 330² din codul penal, precum și în caz de infracțiune flagrantă, acordul respectiv nu este necesar.~~ Aceasta încetează dacă în termen de 10 zile Comisia nu-și dă acordul pentru continuarea acesteia. Hotărârea Comisiei de evaluare referitor la continuarea urmării penale se publică pe pagina web a Comisiei.</p>	<p>Imunitatea funcțională nu va fi în stare să protejeze membrii comisiilor de evaluare, în special având în vedere că însuși Procurorul General și adjuncții lui vor fi evaluați. Astfel, propunem lărgirea acesteia. În cazul în care vor exista temeieri veridice și certe cu privire la necesitatea desfășurării urmării penale împotriva unui membru al comisiei de evaluare, este puțin probabil ca membrii comisiilor de evaluare să nu dea acordul pentru continuarea acesteia, or, faptul dat va compromite în sine tot procesul de evaluare și va lăsa suspiciuni asupra tuturor membrilor comisiilor de evaluare.</p>
11	<p>Articolul 6. Componenta comisiilor de evaluare</p> <p>(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. Comisia juridică, numiri și</p>	<p>Articolul 6. Componenta comisiilor de evaluare</p> <p>(2) În scopul numirii membrilor prevăzuți la alin. (1) lit. a), fracțiunile parlamentare prezintă Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului informația despre candidații propuși de acestea. Candidatul propus de</p>	<p>Propunem reglementarea expresă în alin. (2) a cazurilor când este posibilă respingerea candidatului propus de către opoziție și excluderea acestei reglementări din</p>

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

 str. A. Șciusev 33, MD-2001, Chișinău, Republica Moldova
 +373 22 84 36 01
 +373 22 84 36 02

  contact@crjm.org crjm.org
  www.crjm.org crjmoldiva

12	<p>imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat. Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).</p> <p>(3) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu asigură desemnarea candidaturii în termenul prevăzut, Comisia juridică, numiri și imunități înaintea proiectele hotărârilor de Parlament și rapoartele pentru candidații propuși conform alin. (2) spre dezbateri în plenul Parlamentului. Candidatul poate fi respins de către Parlament doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin.(1). Decizia de respingere poate fi contestată potrivit Codului Administrativ.</p>	<p>opoziție poate fi respins doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin. (1). Comisia juridică, numiri și imunități examinează candidaturile propuse și aprobă, cu votul majorității membrilor comisiei, rapoarte cu referire la fiecare candidat. Proiectele hotărârilor de Parlament se elaborează de Comisia juridică, numiri și imunități pentru fiecare candidat și se prezintă în plenul Parlamentului pentru a fi dezbătute și adoptate cu majoritatea prevăzută la alin. (1).</p> <p>(3) Dacă una dintre fracțiunile parlamentare nu asigură desemnarea candidaturii în termenul prevăzut, Comisia juridică, numiri și imunități înaintea proiectele hotărârilor de Parlament și rapoartele pentru candidații propuși conform alin. (2) spre dezbateri în plenul Parlamentului. Candidatul poate fi respins de către Parlament doar dacă nu întrunește cerințele prevăzute la art. 7 alin.(1). Decizia de respingere poate fi contestată potrivit Codului Administrativ.</p>	<p>alin.(3), or, acesta se referă la situația când o anumită fracțiune parlamentară nu-și înaintea niciun candidat.</p> <p>Totodată, propunem excluderea reglementării faptului că decizia de respingere a candidatului este pasibilă de contestare în ordinea contenciosului administrativ, or, acest fapt este o decizie cu caracter exclusiv politic.</p>
13	<p>Articolul 11. Criteriile de evaluare</p> <p>(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia a stabilit că:</p> <p>a) în ultimii 5 ani a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, care se referă la situațiile când Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul</p>	<p>Articolul 11. Criteriile de evaluare</p> <p>(2) Se consideră că subiectul nu corespunde cerințelor de integritate etică dacă Comisia a stabilit că:</p> <p>a) în ultimii 5 ani a încălcat grav regulile de etică și conduită profesională a judecătorilor, sau, după caz, a procurorilor, precum și dacă a avut un comportament arbitrar sau a emis acte arbitrare, așa cum acest termen este definit în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului care se referă la situațiile când</p>	<p>Este nerealist ca CtEDO acum să dea o hotărâre definitivă cu privire la situațiile juridice de la nivel național care s-au consumat cu mai puțin de 5 ani în urmă. Cu alte cuvinte, norma dată nu poate fi aplicată, de aceea propunem excluderea acestora.</p> <p>Sintagma „arbitrar” presupune per se „intenție sau neglijență gravă”. În redacția actuală la lit. a) se creează un pleonasm. Alternativ ar putea fi scris – „a emis cu</p>

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

 str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

 +373 22 84 36 01
 +373 22 84 36 02

 contact@crjm.org
 www.crjm.org

 crjm.org
 crjmoltdova

<p>14</p> <p>a) acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă;</p> <p>(4) În procesul de evaluare a integrității financiare a judecătorului, Comisia de evaluare poate verifica:</p> <p>a) respectarea de către subiectul evaluării a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, de veniturile impozabile și de achitarea drepturilor de import și celor de export;</p> <p>b) respectarea de către subiectul evaluării a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;</p> <p>c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia subiectului evaluării ori a persoanelor indicate la alin. (5), precum și cheltuielile legate de întreținerea bunurilor respective;</p> <p>d) sursele de venit ale subiectului evaluării și, după caz, ale persoanelor indicate la alin. (5);</p> <p>e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care subiectul evaluării, persoana indicată la alin. (5) sau persoana juridică, în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi, este parte contractantă;</p> <p>f) dacă există sau nu donații în care subiectul evaluării sau persoana specificată la alin. (5) are statut de donatar sau de donator;</p> <p>g) alte aspecte relevante pentru identificarea originii averii subiectului evaluării și pentru justificarea acesteia.</p>	<p>Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit anterior că judecătorul sau, după caz, procurorul a acționat în mod arbitrar cu intenție sau neglijență gravă;</p> <p>(4) În procesul de evaluare a integrității financiare a judecătorului, Comisia de evaluare poate verifica:</p> <p>a) respectarea de către subiectul evaluării a regimului fiscal în partea ce ține de achitarea impozitelor la folosirea mijloacelor și veniturilor rezultate din proprietatea deținută, de veniturile impozabile și de achitarea drepturilor de import și celor de export;</p> <p>b) respectarea de către subiectul evaluării a regimului juridic al declarării averii și intereselor personale;</p> <p>c) modul de dobândire a bunurilor aflate în proprietatea sau posesia subiectului evaluării ori a persoanelor indicate la alin. (5), precum și cheltuielile legate de întreținerea bunurilor respective;</p> <p>d) sursele de venit ale subiectului evaluării și, după caz, ale persoanelor indicate la alin. (5);</p> <p>e) dacă există sau nu contracte de împrumut, credit, leasing, asigurare sau alte contracte care pot asigura beneficii de ordin financiar, în care subiectul evaluării, persoana indicată la alin. (5) sau persoana juridică, în care aceștia au calitatea de beneficiari efectivi, este parte contractantă;</p> <p>f) dacă există sau nu donații în care subiectul evaluării sau persoana specificată la alin. (5) are statut de donatar sau de donator;</p> <p>g) alte aspecte relevante pentru identificarea originii averii subiectului evaluării și pentru justificarea acesteia.</p>	<p>intenție sau neglijență gravă acte care contravin normelor imperative”.</p> <p>Propunem excluderea integrală a alin. (4), având în vedere că comisia de evaluare poate verifica orice stare de fapt și de drept, pentru a asigura corectitudinea aprecierii criteriilor de evaluare. Astfel, acest text este de prisos. Mai mult, textul dat are un efect păgubos, deoarece impune comisiile să verifice aspecte minore care nu sunt esențiale pentru promovarea evaluării (ex. respectarea termenului pentru depunerea declarației de avere și interese personale, contracte de împrumut, etc). Oricum, metodologiile de evaluare sunt stabilite de către comisiile de evaluare, în acest mod, prevederile din alin.(4) doar vor îngreuna activitatea comisiilor și nu va aduce plus valoare.</p>
---	---	---

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmolдова

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

	<p>(7) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)-(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilă pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare.</p>	<p>(6) La aprecierea criteriilor prevăzute la alin. (2)-(3), actele sau constatările altor entități cu competențe în domeniile respective nu au valoare prestabilă pentru Comisia de evaluare. Constatările din hotărârile judecătorești irevocabile se iau în considerare, în mod obligatoriu, de Comisia de evaluare, <u>decât dacă aceasta sunt considerate de către Comisie ca fiind arbitrare sau vădit nerezonabile.</u></p>	<p>Propunem completarea alin.(6) cu fraza indicată, pentru a face posibilă evaluarea criteriului privind integritatea etică a persoanei evaluate prevăzut la art.11 alin.(2) lit. a) din prezentul proiect.</p>
<p>15</p>	<p>Articolul 14. Acumularea informației (7) Comunicarea cu subiectul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată sau, după caz, a procuraturii. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului.</p>	<p>Articolul 14. Acumularea informației (7) Comunicarea cu subiectul evaluat are loc în formă electronică, prin utilizarea de către acesta a sistemului de poștă electronică al instanțelor de judecată sau, după caz, a procuraturii. În cazul lipsei adresei de poștă electronică în sistemul respectiv, se utilizează adresa de poștă electronică personală a judecătorului.</p>	<p>Propunem excluderea obligativității folosirii poștei guvernamentale din domeniul justiției, or, acesta desori are probleme serioase de lucru. Acest fapt a fost constat de către comisia pre-vetting. Propunem ca să fie lăsată la discreția judecătorului / procurorului ce poștă să folosească, cea guvernamentală, sau cea personală.</p>
<p>16</p>	<p>Articolul 16. Audierea (1) După analiza informației acumulate, completul de evaluare îi comunică subiectului evaluării, în formă scrisă, toate dubiile pe care le are în privința acestuia și care urmează a fi discutate în cadrul audierii, oferindu-i acces la materialele din dosarul de evaluare în legătură cu dubiile respective.</p>	<p>Articolul 16. Audierea (1) După analiza informației acumulate, completul de evaluare îi comunică subiectului evaluării, în formă scrisă, toate dubiile pe care le are în privința acestuia și care urmează a fi discutate în cadrul audierii, oferindu-i acces la materialele din dosarul de evaluare în legătură cu dubiile respective.</p>	<p>Dubiile pe care le are comisia față de subiectul evaluării pot să dispară urmare explicațiilor, până a avea loc audierile. Din acest motiv, propunem ajustarea normei. Totodată, pentru o precizie și claritate mai sporită, propunem înlocuirea sintagmei „în legătură cu” cu sintagma „pertinente pentru”.</p>
<p>17</p>	<p>(3) Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video de către</p>	<p>(3) Audierea are loc în ședință publică, care se înregistrează prin mijloace audio și video de către</p>	<p>Propunem excluderea sintagmei în cauză, or, aceasta vine în contradicție cu principiul transparenței.</p>

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoltdova

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

<p>18</p> <p>Secretariatul Comisiei de evaluare. Înregistrarea respectivă se anexează la dosar și nu se plasează on-line, decât cu acordul subiectului evaluării. La solicitarea motivată a subiectului evaluării, dacă acest lucru este necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității, audierea sau o parte a acesteia poate avea loc în ședință închisă. Dacă subiectul evaluării a refuzat expres să participe la audiere, evaluarea va continua în baza informației acumulate de completul de evaluare, fără desfășurarea audierii.</p>	<p>Secretariatul Comisiei de evaluare. Înregistrarea respectivă se anexează la dosar și nu se plasează on-line, decât cu acordul subiectului evaluării. La solicitarea motivată a subiectului evaluării, dacă acest lucru este necesar pentru asigurarea ordinii publice, protecția vieții private sau moralității, audierea sau o parte a acesteia poate avea loc în ședință închisă. Dacă subiectul evaluării a refuzat expres să participe la audiere, evaluarea va continua în baza informației acumulate de completul de evaluare, fără desfășurarea audierii.</p> <p><u>(4) Înregistrările video a audierilor desfășurate în ședințe publice se plasează pe pagina web oficială a Comisiei de evaluare în cel mult 3 zile de la data audierii.</u></p>	<p>Candidații audiați sunt protejați prin posibilitatea de a solicita ședință închisă, în cazul în care îi poate fi afectată nejustificat și semnificativ viața privată sau moralitatea. În rest, publicul larg trebuie să aibă posibilitatea să cunoască despre întrebările adresate candidatului audiat. Mai mult, prevederea dată pune sub pericol comisiile de evaluare, or, atacurile asupra activității acestora sunt de neevitat. Astfel, în cazul în care nu va fi publice și transparente audierilor candidaților, comisiilor le va fi mai dificil să facă față și să combată criticile și atacurile.</p>
<p>19</p> <p>(5) Subiectul evaluării are următoarele drepturi:</p>	<p>(5) Subiectul evaluării are următoarele drepturi:</p>	<p>Propunem reintroducerea obligativității publicării înregistrării video a audierilor publice. Aceasta va spori încrederea în procesul de evaluare și va proteja comisia de atacuri gratuite. Publicarea este deosebit de importantă mai ales în contextul Moldovei, unde procesul de vetting încearcă să fie compromis de subiecții evaluați și unii politicieni. Pana acum înregistrările audierilor au fost publicate pe net și acest fapt nu a generat probleme. Excluderea publicării, în schimb, creează premise pentru probleme mari. Mai mult, excluderea publicării înregistrării este ilogică atât timp cât ședințele sunt Comisiei sunt de regulă publice, iar ședințele CSM, la care vor fi examinate rapoartele, sunt difuzate online.</p>
<p>Norma dată reglementează drepturile subiectului evaluării în cadrul audierilor. Considerăm că, persoana</p>		

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoltdova

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

<p>20</p>	<p>a) să ofere explicații în cadrul audierii cu privire la dubiile comunicate conform alin. (1); b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare; c) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere; d) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior; e) să solicite audierea sa în ședință închisă; f) să nu mărturisească împotriva sa; g) să solicite recuzarea membrului Comisiei de evaluare.</p>	<p>a) să ofere explicații în cadrul audierii cu privire la dubiile comunicate conform alin. (1); b) să fie asistat de un avocat sau de un avocat stagiar pe parcursul procedurii de evaluare; c) să ia cunoștință de materialele dosarului de evaluare până la audiere; d) să prezinte, în formă scrisă, date și informații suplimentare pe care le consideră relevante, dacă s-a aflat în imposibilitatea de a le prezenta anterior; e) să solicite audierea sa în ședință închisă; f) să nu mărturisească împotriva sa; g) să solicite recuzarea membrului Comisiei de evaluare.</p>	<p>evaluată nu poate fi reprezentată de către avocat / avocat stagiar în timpul audierilor, or, subiectul evaluării trebuie să răspundă personal la întrebările comisiei.</p> <p>Considerăm nepotrivită formularea de la lit. f), or, odată ce candidatul a acceptat audierile, acesta este obligat să răspundă la toate întrebările comisiei, iar orice declarație efectuată de către candidatul audiat poate fi folosită ulterior împotriva sa. Altă situație ar fi ca candidatul să nu fie obligat să recunoască comiterea unei infracțiuni.</p>
<p>20</p>	<p>Articolul 17. Raportul cu privire la evaluare (1) În urma evaluării, completul de evaluare întocmește un raport motivat cu privire la evaluare, care trebuie să cuprindă faptele relevante, motivele și propunerea privind promovarea sau nepromovarea evaluării.</p>	<p>Articolul 17. Raportul cu privire la evaluare (1) În urma evaluării, completul de evaluare întocmește <u>un raport</u> motivat cu privire la evaluare <u>în limba română</u>, care <u>trebuie să cuprindă</u> faptele relevante, motivele și propunerea privind promovarea sau nepromovarea evaluării.</p>	<p>Întocmirea proiectului de raport este obligația membrului raportor al comisiei de evaluare (a se vedea art.15 alin.(5) din proiect). Comisa urmează să aprobe raportul.</p> <p>Totodată, propunem de a fi specificat ca raportul să fie întocmit în limba română, pentru a exclude practica actuală de adoptare a deciziilor în limba engleză și traducerea ulterioară în română. Acest lucru necesită un volum mare de muncă în plus, deoarece membrii internaționali ai comisiei de evaluare cer ca versiunea engleză să fie impecabilă. În regulamentul de activitate a comisiei pre-vetting a fost prevăzut că deciziile se redactează și se aprobă în engleză, ceea ce a creat dificultăți și a făcut ca procesul de evaluare să fie mai lent și anevoios.</p>

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

 str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

 +373 22 84 36 01
 +373 22 84 36 02

 contact@crjm.org
 www.crjm.org

 crjm.org
 crjmoldiva

21	<p>(4) Se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea dacă s-a constatat existența unuia sau mai multor temeiuri de necorespondere cu criteriile prevăzute la art. 11.</p>	<p>(4) ~~Se consideră că subiectul evaluării nu a promovat evaluarea~~ <u>Propunerea privind nepromovarea evaluării este făcută dacă s-a constatat existența unuia sau mai multor temeiuri de necorespondere cu criteriile prevăzute la art. 11.</u></p>	<p>Propunem ajustarea redacțională a normei, pentru a asigura o claritate și precizie mai sporită acesteia, or nepromovarea va fi decisă de către CSM sau CSP.</p>
22	<p>(5) Subiectul evaluării în privința căruia a fost aprobat un raport de evaluare nu participă la adoptarea actelor de dispoziție până la emiterea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, a ordinului Procurorului General sau după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova de eliberare din funcție.</p>	<p>(5) Subiectul evaluării în privința căruia a fost aprobat un raport de evaluare nu participă la adoptarea actelor de dispoziție până la emiterea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii, sau a ordinului Procurorului General sau după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova de eliberare din funcție a <u>Procurorului General sau a adjuncților acestuia.</u></p>	<p>Propunem suplinirea redacțională a normei, pentru a specifica în ce caz urmează a fi emis decret prezidențial.</p>
23	<p>(6) Raportul de evaluare se expediază subiectului evaluării, la adresa de poștă electronică a acestuia și Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor. În aceeași zi, Comisia de evaluare publică pe pagina sa web oficială informația despre rezultatul evaluării. Raportul cu privire la evaluare se publică, luându-se măsurile necesare pentru protecția vieții private a subiectului evaluării și a altor persoane, pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare în cel mult 3 zile de la adoptarea hotărârii indicate la art. 18 alin. (2).</p>	<p>(6) Raportul de evaluare se expediază subiectului evaluării, la adresa de poștă electronică a acestuia și ~~Consiliului Superior al Magistraturii sau, după caz, Consiliului Superior al Procurorilor.~~ În aceeași zi, Comisia de evaluare publică pe pagina sa web oficială informația despre rezultatul evaluării. Raportul cu privire la evaluare se publică, luându-se măsurile necesare pentru protecția vieții private a subiectului evaluării și a altor persoane, pe pagina web oficială a comisiilor de evaluare în cel mult 3 zile de la adoptarea hotărârii indicate la art. 18 alin. (2).</p>	<p>Remiterea raportului de evaluare în format electronic către CSM și CSP este inutilă, or, în câteva zile, acestora trebuie să le fie expediat în regulă dosar de evaluare pe suport de hârtie și format electronic (alin.(7) al aceluiași articol). Propunem renunțarea la această birocrăție inutilă.</p>
24	<p>(7) În cel mult 3 zile de la adoptare, raportul de evaluare semnat de președintele Comisiei de evaluare se transmite Consiliului Superior al Magistraturii sau, după</p>	<p>(7) În cel mult 3 zile de la adoptare, raportul de evaluare semnat de președintele Comisiei de evaluare se transmite Consiliului Superior al Magistraturii sau, după</p>	<p>Considerăm importantă suplinirea normei după cum a fost indicat, din următoarele considerente: 1) va fi reglementat că traducerea actelor nu se expediază; 2)</p>

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

crjm.org

www.crjm.org

crjmoldiva

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

	<p>caz, Consiliului Superior al Procurorilor și pe suport de hârtie, împreună cu o copie în formă electronică a dosarului de evaluare, care să conțină toate materialele aferente evaluării, acumulate de comisia de evaluare.</p>	<p>caz, Consiliului Superior al Procurorilor și pe suport de hârtie, împreună cu o copie în formă electronică a dosarului de evaluare, care să conțină toate materialele aferente evaluării, acumulate de comisia de evaluare în limba română pe care se întemeiază raportul.</p>	<p>va fi reglementat că se expediază doar actele relevante, care au avut importanță la emiterea raportului. Faptul dat va elimina surplusul de copii de acte neimportante, astfel, va fi ușurată activitatea și asigurată o mai precisă examinare a cauzei.</p>
<p>25</p>	<p>Articolul 18. Examinarea de către Consiliul Superior al Magistraturii sau Consiliul Superior al Procurorilor a rezultatelor evaluării</p> <p>(5) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform alin. (4):</p> <p>a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător sau, după caz, procuror, timp de 7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova;</p>	<p>Articolul 18. Examinarea de către Consiliul Superior al Magistraturii sau Consiliul Superior al Procurorilor a rezultatelor evaluării</p> <p>(5) Judecătorul sau, după caz, procurorul eliberat din funcție conform alin. (4):</p> <p>a) nu are dreptul de a exercita funcția de judecător sau, după caz, procuror, timp de 7 ani din data rămânerii definitive a hotărârii consiliului respectiv <u>Consiliului Superior al Magistraturii</u>, a ordinului Procurorului General sau, după caz, a decretului Președintelui Republicii Moldova <u>de eliberare din funcție a Procurorului General sau a adjuncților acestuia;</u></p>	<p>Propunem ajustarea redacțională a normei, pentru a asigura o claritate și precizie mai sporită acesteia. Suspendarea procurorilor va fi până la hotărârea CSP, or Procurorului General, nu până la hotărârea CSP, or procurorii sunt demși prin ordinul Procurorului General, nu prin hotărârea CSP.</p>
<p>26</p>	<p>Articolul 19. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau Consiliului Superior al Procurorilor</p> <p>(1) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării în termen de 15 zile de la primirea prin email a actului respectiv</p>	<p>Articolul 19. Contestarea hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii sau Consiliului Superior al Procurorilor</p> <p>(1) Prin derogare de la prevederile Codului administrativ, hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, după caz, a Consiliului Superior al Procurorilor poate fi contestată de către subiectul evaluării și de către comisia de evaluare în termen de 15 zile de la primirea prin email a actului respectiv</p>	<p>Considerăm important de a acorda posibilitatea comisiilor de evaluare de a contesta hotărârile consiliilor de auto-administrare a judecătorilor și procurorilor. Or, acestea poate să aibă o opinie diferită față de comisiile de evaluare, care, nu obligatoriu vor fi argumentate și corecte. Respectiv, considerăm important ca și comisiilor de evaluare să le fie acordat dreptul de a-și apăra poziția în fața unui tribunal independent. Mai mult, în Moldova nu există avocatul public, cum această</p>

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoltdova

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

27	<p>(2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat evaluarea și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.</p>	<p>(2) Contestația se depune la Curtea Supremă de Justiție și se examinează în termen de cel mult 30 de zile de un complet format din 3 judecători, care au promovat evaluarea <u>externă</u> și nu au activat în cadrul Curții Supreme de Justiție până la data de 31 decembrie 2022.</p>	<p>instituiție este în Albania. Respectiv, comisiile de evaluare trebuie să aibă posibilitatea să acționeze în interes public, în caz că vor considera că hotărârile CSM și CSP nu sunt justificate.</p>
28	<p>(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea evaluării.</p>	<p>(6) Curtea Supremă de Justiție admite contestația doar dacă constată că în cadrul procedurii de evaluare, au fost admise de către Comisia de evaluare erori procedurale grave care afectează caracterul echitabil al procedurii de evaluare sau că există circumstanțe de fapt care puteau duce la promovarea <u>sau nepromovarea</u> evaluării.</p>	<p>În situația în care judecătorii de la CSJ vor fi deja trecuți prin procedura de evaluare, nu mai este justificat de a limita posibilitatea judecătorilor care au activat până la 31 decembrie 2022 de a examina contestațiile. Or, buna-credință și integritatea acestora deja va fi constatată prin raportul comisiei de evaluare și hotărârea CSM-ului, la fel trecut prin evaluare.</p> <p>În cazul în care este acordat dreptul comisiilor de evaluare de a contesta hotărârile CSM și CSP, este necesară de a fi ajustat și norma în cauză, după cum a fost indicat.</p>

MD - 3805, mun. Comrat, str. Lenin, 177
tel./fax: (+ 373 298) 23446
email: caco@justice.md

MD - 3805, мун. Комрат, ул. Ленина, 177
тел./факс. (+373 298) 23446
email: caco@justice.md

№ 1382 din 21 iunie 2023

La № 03/5214 din 16.06.2023

MINISTERUL JUSTIȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

Domnul Stanislav Copețchi
Secretar de stat

La solicitarea Dumneavoastră nr. 03/5214 din 16.06.2023 parvenită la Curtea de Apel Comrat prin poșta electronică, înregistrată cu nr. de intrare 1170/e din 16.06.2023, *cu privire la avizare repetată a proiectului Legii privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor (nr. unic 386/MJ/2023)*, Vă informăm, că judecătorii Curții de Apel Comrat au luat cunoștință cu materialele expediate și careva obiecții legate de conținutul acestora nu sunt.

Cu respect,

Președinte interimar
al Curții de Apel Comrat

Andrei MIRONOV

Ex.: Valentina Tucan
specialist superior al serviciului generalizare și
sistematizare a practicii judiciare în materie penală și contravențională
e-mail: caco@justice.md / tel. 0298 2-69-14

Atenție! Acest document conține date cu caracter personal, prelucrate în conformitate cu prevederile Legii nr. 133 din 08.07.2011 «Privind protecția datelor cu caracter personal». Acest document nu se supune publicității. Operațiunile efectuate cu acest document fără drept în acest sens se sancționează în conformitatea cu cadrul normativ al Republicii Moldova.